DE GENE RATIONE ET Corruptione Ari= ſtotelis Libri duo, Fran ciſco Va tablo interprete.

PARISIIS
Apud Prigentium Caluarin
In clauſo Brunello, ad inſi=
gne Geminarũ Cypparũ.

1 5 3 5.

Phia nālis
Aristoteles

DE GENERATIONE ET CORRVPTIONE

Aristotelis ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Episcopum Meldensem liber prior, Francisco Vatablo interprete. Cap. I.

DE ORTV AVTEM ac interitu eorum quæ natura gignuntur intereuntque, vniuersim de omnibus tum causas tum rationes eorum distinguendo, dicamus oportet. præterea, quid accretio, quidque alteratio sit. & eandemne alterationis atque generationis esse naturam existimare liceat, an diuersam; perinde vt ipsis quoque nominibus discretæ sunt. ¶ Priscorum igitur, quidam generationem simplicem absolutamque alterationem esse inquiunt. Quidam, a generatione alterationẽ aliud esse. Nam qui vniuersum ipsum aiunt vnum quippiam esse, & omnia ex vno oriri censent: ij generationem alterationem esse, & quod proprie generatur id alterari dicant est necesse. ¶ At qui plures quam vnam esse materias astruunt, vti Empedocles Anaxagoras & Leucippus, illas differre dicant oportet. quanquam Anaxagoras, suam profecto vocem ignorauit. quippe cum, oriri ac interire, idem esse quod alterari dicat. at multa esse rerum elementa perinde atque alij, asserit;

Nam Empedocles corporea quidem elementa, quatuor: omnia vero vna cum hisce quæ motu ciendi vim habent, numero sex ait esse. Anaxagoras vero & Leucippus & Democritus, infinita. Etenim Anaxagoras, ea facit elementa rerum quæ similaria sunt. vt os, carnem, medullam, cæteraque quorum cuiusque pars eandem cum toto sortita est appellationem. Democritus autem & Leucippus, ex indiuisibilibus corporibus quæ & multitudine & formis infinita sunt, cętera componi dicunt, atque hæc inter sese differre per illa, nimirum situ ac ordine eorum ex quibus constant. Porro, Anaxagoras & Empedocles contrario dicere modo videntur. Ille enim, terram, aquam, aerem, & ignem, elementa quatuor, eaq; simplicia magis quam carnem, os, & id genus similaria. Hic vero hęc quidem, simplicia elementaq;: illa vero, terram inquã, aquam, aeremq; & ignem, composita. vtpote quibus gignendis, illa præstent semina. ¶ Igitur, qui ex vno omnia conficiunt, generationẽ & corruptionem esse dicant alterationem, est necesse. nam subiectũ ipsum, semper idem atq; vnum manere dicant oportet. quod autem tale est, id dicimus alterari. ¶ Qui vero plura genera statuunt, a generatione alterationem differre censeant necessum est. cum enim ea coeunt aut dissoluuntur, generatio corruptiove fit. Quocirca, & Empedocles ad hunc canit modum. Nullius est natura, sed ipsa, Mistio, mistorũq; prius, diuulsio, solum. Patet igitur sermonem eorum suppositioni esse accõmodatũ, cum hoc pacto dicunt, ac eos ad hunc dicere modum. At necessarium & illis quoq; est, vt alterationem dicant a generatione quippiam

esse diuersum, fieri tamen haudquaquã potest, iuxta ea quæ ab eis dicuntur. Quod autem hoc recte dicamus, facile est perspicere. nam quiescente substantia, vt in ea mutationẽ in magnitudine quæ vocatur accretio & decretio, ita & alterationem fieri videmus. Verum enim fieri nequit, vt alteratio fiat per ea quę dicunt qui pluravno principia faciũt. Siquidem affectus ipsi iuxta quos id accidere dicimus, differentiæ sunt elementorum quod genus sunt, caliditas frigiditas, albedo nigredo, ariditas humiditas, mollicies durities, & cæteræ aliæ. vti & Empedocles ait:
Albentem penitus solem, calidumque videri,
Ast imbrem inter cuncta nigrum simul atq; rigentẽ.
Similiter, & de reliquis quoq; definit pronunciatq;. Quare si fieri nequeat vt ex igni oriatur aqua, aut ex aqua terra, neq; profecto e albo quicquã nigrum fiet, aut e molli durum. eadẽ, & de cæteris quoq; ratio est. hoc autẽ, est alteratio. Anne etiã perspicuũ est, oportere semper cõtrarijs ipsis vnã subijcere materiã, siue loco, siue accretione decretioneve, siue alteratiõe mutatio fiat? Pręterea similiter & hoc alterationẽ esse est necesse. Etenim si alteratio sit, & subiectũ est elementũ vnũ, & omniũ quæ in sese vicissim mutantur vna est materia & si subiectũ vnũ sit alteratio esse solet. 2

❡Eempedocles igitur, & hisce quę apparent, & ipse sibi cõtraria dicere videtur. Nam elementorũ nullum ex alio fieri, sed ex eis cętera omnia, & cũ vniuersam naturã in vnũ coegit pręter discordiã, ex illo vno rursus quodq; fieri, asserit. Quare ex vno quodã vt patet, eorũ quæ differẽtijs quibusdã ac affectibus distincta separataq; sunt, aliud aqua, aliud igni factum est.

queãdmodum solem ait album & calidũ:terram vero grauẽ atq; duram. De tractis igitur hisce differentijs (detrahi em̃ possunt. nam genitæ sunt) tum ex aqua terrã tum ex terra aquam necessario fieri cõstat. Eodẽ pacto:& ceterorũ quodq;. nec tũ solum : verũ etiam nũc,si modo mutẽtur iuxta affectus. Nam de numero eorũ sunt, quæ adesse & abesse rursus posse dixit:præsertim adhuc inter sese pugnãtibus discordia & cõcordia. Quocirca:& tũc ex vno orta sunt ac genita. nõ em̃ vniuersum ipsũ : ignis, aer, aqua, & terra cum adhuc vnũ essent, erat. 3 ¶ Sed & id quoq; nequaq̃ liquet: vtrũ scilicet ille ipsum vnũ, principiũ statuere debeat, an ipsa multa, ignẽ inquã & terram & quę cum hisce eiusdẽ sunt seriei. Nam quo ipsum vnum, vt materia, subijcitur, ex quo mutatione quæ motionis opera fit, terra & ignis fiunt: elementũ est. At quo, hoc quidem ex cõpositione fit, coeuntib9 inquã illis, illa vero ex dissolutione: hoc elemẽti appellatione digniora sunt naturaq; priora. Cap. II.

4 OMnino itaq; de generatione & corruptione simplici absolutaq; vtrũ sit necne, & quo pacto sit, & de ceteris absolutis motib9, verbi causa de accretione & alteratione: dicendũ est. Plato igitur de generatione ac corruptione quomodo reb9 ipsis cõpetant, cõsiderauit solũ: nec id quidẽ de omni sed elemẽtorum. quomodo vero carnes, aut ossa, aut quippiã aliud tale gignatur: nequaq̃. Insuper nec de alteratione nec de accretione : quonam pacto rebus ipsis cõtingãt. Ad sũmã: de nulla mutatione nisi superficie tenus, quicq̃ vll9 definiuit, præterq̃ Democritus cui omnia fuisse curæ videntur, sed in hoc nẽ

pe qua via ac ratiõe fiãt,iam discrepat. Nã nec de accretione quisq̃ quicq̃ definiuit,sicuti diximus,quod nõ vel quiuis dicat. Dixerunt enim,res ipsas accessu rei similis augeri.id autẽ quonã pacto fiat,nihil preterea dixere. Nec de mistione, nec de aliorũ ꝓpe dixerim vllo,verbi causa de actione & passione,quonã modo aliud agat, aliud patiatur in actione naturali. Democritus autem & Leucippus, figuras concinnãt ex quib⁹ alterationem faciũt atq; generationẽ.cõgregatione quidẽ & segregatione, generationẽ atq; corruptionẽ,ordine vero & positu, alterationẽ. Cæterũ quoniã quę apparet,ea vera esse putabãt,cõtraria autem & infinita sunt quę apparet, infinitas fecere figuras,ita vt per cõpositi transmutationes idẽ contrariũ videatur alij atq; alij,trãsmuteturq; inserta re pusilla, & omnino permutato vno quopiam diuersum quid appareat. quandoquidẽ tragœdia & comœdia, eisdẽ fiũt literis. 6 ¶ At cũ generatio & corruptio diuersum quid esse oĩbus fere videãtur,& ea quæ sunt cõgregatione atq; segregatione oriri ac occidere,& demutatione affectuũ alterari:de his cõtẽplentur q̃ hoc instituti habẽt oportet. Hęc autẽ,& multas & quę rationis fines nõ egrediũtur,dubitationes habẽt. Nam si generatio congregatio sit,multa ex eorũ numero q̃ fieri nequeũt,euenire solent. Sunt autẽ rursus alię rationes quę vrgẽt quęq; haud facile solui possũt,ꝙ fieri nõ põt vt quicq̃ aliter sese hẽat si gñatio cõgregatio nõ sit,aut ꝙ oĩno gñatio nõ est aut eadẽ alteratio est. Atq; id,q̃q̃ difficile:enitẽdũ est soluere. 7 ¶ Principium autẽ horũ oĩm est,vtrũ ea quę sunt generẽtur hoc pacto,accrescãt,alterẽturq;, & hisce cõtrarias sua

beant mutationes, magnitudinib⁹ primis nullam di-uisionē admittentibus, an nulla sit magnitudo indiui-sibilis: hoc enim, interest quāplurimum. Et rursum. si magnitudines sint insectiles, vtrū hæ corpora sint vt Democrito placet atq; Leucippo, an plana vt in Timæo scribitur? ¶ Hoc igitur ipsum, fieri inquā dissolutionē ad plana vsq; cancellos egreditur rationis. id quod, alio quoq; loco iam diximus. Idcirco magis consentaneū rationi fuerit, corpora non posse diuidi. Verū & hęc quoq;, perabsurda sunt. sed tamē hisce alterationē generationemq; vti dictū est, facere, conuersione & attactu atque figurarū varietate permutando idem, cōtingit, quod sane, Democritus facit. Quocirca, non esse colorē asserit. nam res ipsas per conuersionem colore tingi, censet. At illis, qui in plana diuisionem faciunt, minime. Nihil em̄, planis cōpositis, prętérq̄ solida, fit. quādo nulla ex eis qualitas affectusve gigni potest. Sed cur parū valeant quæ consentanea sunt perspicere, causam habet ipsa experientiæ vacuitas. Quā ob rem quotquot diutius circa rerū naturalium speculationē versati sunt, ij eiusmodi principia quę inter se cohęreāt cōsentiātq; quāplurimū, supponere magis possunt. At qui e multis rationib⁹ quęnā vere sint haudquaq̄ expēdere cōsueuerūt, paucis inspectis facile pronūciant. 8 ¶ Porro ex hisce perpendere etiā quis potest, q̄ inter eos intersit qui naturaliter quiq; via rationali quāpiā exercēt considerationē. Nam de eo quod est magnitudines esse indiuisibiles, nonnulli quidē inquiūt, quod ipse idealisq; triangulus, plures erit. At Democritus, rationibus proprijs naturæq; accōmodatis persuasus esse profecto vide-

bitur. Quod autẽ dicimus, in progressu euadet aper-
tum. ¶ Nã res ipsa dubitationẽ habet, si quis corpus
aliquod magnitudinẽq; omnino atq; omni ex parte
diuisibilẽ esse statuat, atq; fieri posse vt penitus diui-
datur. Quid enim erit, quod effugiat diuisionẽ? Nam
si omni ex parte atq; omnino sit diuisibile, & ita diui-
di queat, siue simul erit hoc omni ex parte diuisum
(& si nõ simul diuidatur) siue id fiat, nihil accidet im
possibile. Igitur & secundũ mediũ, haud secus. Et in
summa, si omni ex parte ac omnino diuidi aptũ sit, si
diuidatur nullũ emerget impossibile. quando ne vl-
lũ quidẽ oriatur impossibile si in decies millies dena
millia diuisum sit. quãuis forte nemo vnquã diuidet.
Itaq; cum corpus ipsum, omnino tale sit, diuidatur.
quid ergo erit reliquũ? magnitudo? Id enim fieri non
potest. esset enim quippiã, haud diuisum. at, erat om-
ni ex parte omninoq; diuisibile. At vero si nec cor-
pus nec magnitudo relinquatur, diuisio tamen sit, aut
corpus ex punctis cõstabit & ea ex quibus cõponitur
magnitudine carebunt, aut nihil omnino erit. Quare
siue factum ex nihilo, siue cõpositum sit, profecto to-
tum ipsum nihil preterquã apparens, erit. Similiter si
ex punctis conflari dicatur, quantũ nõ erit. Nam cum
vna in magnitudine sese tangunt & magnitudo vna
perpetuaq; est, atq; illa simul sunt, nihilo maius totũ
ipsum reddunt. quoniam si totum in duo aut plura
diuidatur, nihilo ipsum minus quam prius euadit.
Qua de re puncta etiam si omnia coagmentata sint,
nullam efficiunt magnitudinem. Verum enimuero
si quid tale inter diuidendum corpus, fiat quale est
ramentum illud quod excidit dum quippiam serra

secatur, atq; hoc pacto corpus aliquod e magnitudine abscedat, idem sermo recidit, quomodo inquam diuisibile illud sit. Q2 si id quod abscedere solet corpus non sit sed forma quædam affectusve separabilis, sitq; magnitudo ipsa, puncta vel tactus sic affecti, magnitudinem ex non magnitudinibus constare incongruum atq; abhorrens est. Adhæc puncta ipsa siue a motu vacent siue eundem subeant, vbinā erūt? vnus enim semper duorum quorundam tactus est, tanquam re quapiam alia præter tactum punctumq; atq; diuisionem existente. Si quis ergo quoduis aut quantumlibet corpus, esse omni ex parte atq; omnino diuisibile ponat, hæc accidunt vniuersa. Præterea si lignum aut quippiam aliud, iam diuisum rursum componas, iterum æquabile pariter atq; vnum euadit. Igitur ad hunc modum res sese habet, vt patet, etiam si illud quolibet in puncto incidas. Potētia ergo, omni ex parte ac omnino diuiditur. Quid igitur, præter diuisionem erit? Nam si est affectio quedam, at quonam pacto dissoluitur in hæc fitque ex his, aut qualiter hæc separari queūt? Itaq; si fieri nequeat vt magnitudines ex punctis aut tactibus constent, indiuisibilia sint corpora magnitudinesque necesse est. At vero & ijs quoq; qui hæc astruunt, non minus accidit impossibile. de quibus quanquam alias fuit a nobis cōsideratum, tamen ea ipsa soluere eniti oportet. 9 ¶ Quam ob rem, iterum ab initio dicēda dubitatio est. Igitur omne corpus sensibile, quouis in puncto esse diuisibile atq; indiuisibile, nihil est absurdum. potentia siquidem, diuisibile existit actu indiuisibile. At vt simul sit omni ex parte potentia diuis-

ſibile, fieri non poſſe videatur. Nam ſi fieri poſſit, & fiat, haud quanquam ad hunc fiet modum vt ſimul ambo ſit actu, indiuiſibile inquam atque diuiſum, ſed quolibet in puncto diuiſum. Nihil igitur, erit reliquum atque corpus ipſum, corruptione abibit in incorporeum. & rurſum, aut ex punctis, aut prorſus ex nihilo fiet. At id, qui fieri poteſt? At vero quod in ſeparabiles & ſubinde minores atq; inter ſe diſtantes ſeparataſq; magnitudines diuidatur corpus, certum eſt. Itaque nec per partes diuidenti ſectio quę in mutula fit, infinita occurret. nec inſuper cõtinget vt omni in ſigno (non enim eſt poſſibile) ſed quadam tenus diuidatur. Indiuiduas igitur ineſſe magnitudines quę oculi aciem fugiant, neceſſe eſt. & præſertim, ſi generatio congregatione, & corruptio ſegregatione fieri debeat. Quæ igitur ratio magnitudines eſſe indiuiſibiles neceſſario colligere videbatur, hæc eſt. Sed ꝙ clanculo peruerſa ratiocinatione vtatur & quatenus lateat, exponamus oportet. Nam quia punctum puncto non hæret, magnitudines partim ſunt & partim non ſunt omni ex parte diuiſibiles. Sed cum hoc, poſitum aſſertumq; eſt, punctum vbiuis ac omni in parte videtur eſſe, ita vt in puncta diuidi magnitudinem ſit neceſſe, quippe cum omni in parte punctũ ſit, quo fit, vt ea vel tactibus vel punctis conſtet. At omni in parte diuiſibilis eſt, quia vbi vbi vnum eſt, & omnia vt ſingulum quodq;. Vno autem plura non ſunt. non enim, ſunt deinceps. Quare, non omni in parte diuiſibilis eſt. Nam ſi per medium diuiſibilis ſit, & per punctum adhærens erit diuiſibilis. At id haud quanquam fit. ſiquidem, nec ſignum ſigno, nec

punctum puncto hæret. Hoc autē est, diuisiō & compositio. Quare tam congregatio q̃ segregatio est, sed non ex insectilibus & in insectilia (cōplura enim inde emergunt absurda) nec hoc pacto vt omni ex parte fiat diuisio (id enim eueniret, si punctum puncto hęreret) sed segregatio in parua & minora, & congregatio ex minoribus fit. 10 ¶ At simplex perfectaq; generatio, congregatione & segregatione definita non est, quemadmodum nonnullis placet, qui & eam quę in continuo fit mutationem, alterationem esse asserunt. Verum id ipsum est, in quo prorsus errant. non enim generatio simplex atq; corruptio, congregatione segregationeve fit, sed cum ex hoc in hoc mutatio fit. Alij vero, omnem eiusmodi mutationem, alterationem esse putant. At in hoc, discrimen subit. nam hæc ratione, illa materia, in subiecto existit. Igitur cum in hisce fuerit mutatio, generatio erit vel corruptio cum in affectibus & ijs quæ per accidens alicui competunt, alteratio. Sed quæ congregantur, ægre: quæ vero segregantur facile corruptioni redduntur obnoxia. Nam si aqua in minores aquæ particulas sit discerpta, in aerem ocyus mutari solet. si vero collecta sit, segnius. quod in hisce quæ posterius dicentur, apertius fiet. Nunc vero sit hactenus definitum, fieri non posse vt generatio sit eiusmodi cōgregatio qualem nonnulli esse asserunt. Cap. III.

11 His autem determinatis pertractatisq;, primo cōtemplari oportet vtrum simpliciter quippiā, an ꝓprie nihil generetur corrūpaturve, semper autē ex quodam quiddā fiat, vt ex ægro sanum, & ex sano ægrū, aut pusillum e magno, & ma=

gnum e pusillo. & reliqua omnia, ad hunc modum. Nam si generatio simpliciter sit, quippiā profecto e non ente simpliciter absoluteq; fiet. Quare verū erit dicere, quibusdā non ens cōpetere. quippe cum, generatio quędā e quodā non ente, ceu e nō albo vel non bono fiat. At simplex generatio, e non ente simpliciter, fit. Porro simpliciter absoluteq; non ens, aut id quod ex omnibus entis prædicamētis primū est, aut quod est vniuersale & cuncta ambit continetq;, significat. Igitur si primum, e non substātia, erit substātiæ generatio. At cui substātia non cōpetit, nec ei cęterorum prædicamentorū vllum, veluti qualitatē, quantitatem, aut vbi, cōpetere posse palam est. nam alioqui, affectus ipsi a substātia separari possent. Quod si ita res habeat, omnino ipsum non ens, vniuersaliter omnium erit abnegatio. Quare id quod generatur, ex nihilo gignatur erit necesse. Sed de hisce in alijs libris latius addubitatū simul atq; definitū fuit: verum compendiose in præsentia quoq; dicamus oportet, e non ente simpliciter aliquo modo fieri generationem, & alio, ex ente semper. nanq; ens potentia, sed actu non ens, præexistat est necesse. quod sane, vt patet, vtroq; dicitur modo. 12 ¶ Determinatis autē hisce, id rursum exacte disquiramus oportet quod miram habet ambiguitatē, quonā inquā pacto generatio simplex sit, siue ex ente potētia, siue etiam alio quouis modo fiat. Dubitauerit nanq; quispiā, vtrum substātię ac rei huiusce, sed non qualitatis, quātitatis, aut vbi, generatio fit. eodem modo & de corruptione. Nam si quid oriatur, quandā potētia, non actu substantiā esse, dilucidum est ex qua fiat generatio, & in quam id mutari

necesse sit quod corruptionem subit. Vtrum igitur ex cæteris quæ actu sunt, quippiã huic competet? vtrum inquam id quod potentia duntaxat hoc aliquid atq; ens est, simpliciter autem neq; hoc aliquid neq; ens, quantitas erit, aut qualitas, aut vbi? nam si actu nihil sit, sed omnia potentia, eueniet & id quod ita est non ens, esse separabile, & insuper (id quod semper maxime sunt veriti, qui primi in Philosophia versati sunt) nihilo præexistente quippiam gigni. Qz si verum non sit, hoc quidem substantiam & hoc aliquid esse, sed e cæteris prædicamentis aliquid, continget (vt iam diximus) affectus ipsos a substantijs posse separari. 13 ¶De hisce igitur quoad fieri potest, & quenam sit causa cur generatio tam quæ simpliciter, quã quæ secundum partem fit semper sit, disserendum est. Sed cum vna quidem causa sit vnde motus esse principium dicimus; altera vero ipsa materies, de tali causa dicamus oportet. Nam de illa quidem prius est dictum, cum de motu ageremus, esse inquam aliud quod omni tẽpore perdurat immobile, & aliud quod in motu semper est. Sed de principio illo quod mutationi non est obnoxium, primæ Philosophiæ est determinare ac pertractare. At de eo quod cætera iccirco mouet quia continue moueatur, quidnam eorum quæ singularia vocantur eiusmodi causa sit, posterius erit assignandum. Nunc autem eam quæ velut in materie specie sita est causam, per quam generatio & corruptio nunquã natura deficiunt. dicamus oportet. Nam simul forsitã & hoc emerget, & id quo de nuper dubitauimus, quonã inquã pacto de generatione & corruptione simplici dicere conueniat. In

nehit autem & id quodq; magnũ abunde dubiũ, quænam causa sit vt generatio generationi semper cohęreat & alterã altera subinde sequatur, si quidem quod corruptionẽ subit ad id proficiscitur quod nequaquã in ratione rerũ existit. quod autẽ in ratione rerũ minime existit, nihil est. Nam quod haud est, neq; substantia est, neq; qualitas, neq; quantitas, neq; vbi. Igitur si semper quippiam eorum quæ sunt in ratione rerum abeat, cur non dudum vniuersum ipsum consumptũ fuit atque inane euasit, cum id ex quo fit genitorum quodq; finitum sit? non enim propterea ꝙ id ex quo quid fit infinitũ sit, non deficit. id enim, esse nequit. nihil enim actu infinitũ est, sed potẽtia tantũ, nempe diuisione ipsa. Quare hanc solã causam esse oportebat cur nunquã deficiat, quia semper quippiã fiat minus. nunc autẽ, hoc fieri minime cernim⁹. Ergo propterea ꝙ interitus huius, alterius est ortus, & cõtra ortus huius, alterius interitus, necessario accidit vt mutatio irrequieta sit & subsistere nequeat. Cur igitur generatio & corruptio similiter, semper sit circa vnũquodq; eorum quæ sunt, hanc apud omnes causam satis esse putandum est. ¶ Sed quam ob rem alia simpliciter, alia non simpliciter oriri ac interire dicãtur, rursum consideremus oportet, si quidẽ idem est generatio huius & illius corruptio, atq; huius corruptio & illius generatio. Id enim, quandam postulat rationem. Dicimus enim, quippiã simpliciter nunc & non solum hocce, corrumpi atq; hæc generatio, generatio simpliciter, & hæc corruptio, corruptio simpliciter est. Fit autem & hocce quidẽ aliquid, nõ autẽ simpliciter. etenim eum qui discit, sciẽtẽ fieri dicim⁹, nõ autẽ simpliciter fieri.

Quia igitur quædam (id quod definiendo sæpe diximus) hoc aliquid significant, quædam non: hac sane de causa quod in quæstione versatur euenit. Refert enim haud parum, in quod mutetur id quod mutationem subit verbi causa, quæ ad ignem fit transitio: ea forsitan generatio simplex est, & alicuius ceu terræ corruptio. At terræ generatio, generatio quædam est: cæterum generatio simpliciter non est, sed corruptio simpliciter, puta ignis. sicuti Parmenides asserit, qui duo, ens inquam & non ens, ignem & terram esse dicit. Verum hæc, an alia eiusmodi supponantur, interest nihil. quando quidem, modum quærimus, non subiectum. Quæ igitur ad non ens simpliciter fit migratio, corruptio simplex est. Quæ vero ad ens simpliciter, simplex generatio. Quibus igitur illæ, siue igni & terra, siue quibusdam alijs definitæ sunt, horum profecto alterum ens, alterum non ens erit. Vno igiur modo simpliciter quippiam generari ac corrumpi, & non simpliciter, hoc inter se differunt. Altero, materiæ qualitate conditioneve. Cuius enim differentiȩ potius hoc aliquid significant, ea magis substantia est. Contra, cuius differentiæ priuationem magis significant, ea magis non ens est. Vt calor, prædicamentum quoddam & species est, frigiditas, priuatio. his autem differentijs, ignis & terra differunt. At plerisq; videtur, illa potius sensibili & insensibili differre. Nam cum ad sensibilem materiam mutatio fit, tum gigni quippiam aiunt. cum ad eam quæ sub sensum nō cadit, corrumpi. Quando quidem, ens, & non ens sentiendo & non sentiendo definiunt. quemadmodum quod scibile est, ens

esse asserũt:quod sciri non sol et,non ens.quippe cum sensus ipse,scientiæ vim obtineat. Igitur hi vt res ipsas viuere quia sentiant aut sentire possint:ita easdem esse quia sub sensum cadant arbitrantur, veritatẽ modo quodam sectantes,sed hoc falsi dicẽtes. Itaq; generari quippiã simpliciter atq; corrũpi , iuxta opinionẽ alio atq; veritatẽ accidit modo. Nam spiritus & aer, sensu quidẽ,minus sunt. & proinde illi,quæ simpliciter corrũpuntur,mutatione ad illa tendẽte corrũpi dicunt. atq; generari,cum in rem tangibilẽ,terrãq; mutantur. Reuera vero,hoc aliquid & species magis sunt q̃ ipsa terra. Cur igitur sit aut non sit simplex generatio quę eadem alicuius corruptio est,& corruptio simplex quæ itidem generatio alicuius est, causam diximus. Nam id,ob materię discrimẽ euenit.nempe,aut q̄ ea substãtia sit vel non sit:aut q̄ hęc magis,illa minus. & non, quia materia ex qua mutatio venit & ad quã proficiscitur:alia magis,alia minus sensu percipi queat. Dicũtur autẽ quædã simpliciter,quædã solum aliquid fieri:nõ ob mutuã generationẽ,sed iuxta eum quem nuper diximus modũ. Nam hoc tantũ nuper definitũ determinatũq; fuit: curnã cum omnis generatio sit alterius corruptio, & omnis corruptio cuiuspiam alius generatio,tam oriri q̃ interire nõ similiter tribuamus hisce quæ in sese vicissim mutari solent. At quod postremo loco fuit dictum,hoc idem mini me in quęstionẽ reuocat:sed quã ob rem quod discit, non simpliciter fieri sed fieri sciens,quod vero nascitur fieri dicatur. Hæc autem, prædicamẽtis distincta sunt. Nam alia substantiã,alia qualitatẽ,alia quãtitatẽ, significãt. Quæcũq; igitur substantiã non significant,

ea non simpliciter sed quippiã fieri dicuntur. Verum enimuero, in omnibus generatio simpliciter iuxta ea quæ in altera sunt serie dicitur. vt in substãtia, si ignis fiat, sed non si terra. & in qualitate, si scium, sed non si inscium. Quod igitur quædam simpliciter oriantur, quædã non, etiã omnino in ipsis substãtijs, dictũ est. & ꝙ vt generatio cõtinue sit, causa vt materia id quod subijcitur, est: quia in cõtraria mutatiuũ est. atq; in substãtijs semper vnius generatio, alterius est corruptio: & vnius corruptio, generatio alterius. 21 ¶ At vero nec dubitasse cõuenit, quã ob causam corruptis quibusdam semper generatio fiat. Nam vt corrũpi simpliciter quippiã dicũt, cum illud ad insensibile & id quod haud est, proficiscitur: sic & ortum subire ex eo quod haud est, cum ex insensibili fit. Siue igitur subiecto quopiam existẽte, siue non, ex eo fit quod haud est. Quare, simili modo & ex eo quod haud est generatur, & in id quod haud est corrumpitur. Merito igitur, generatio non deficit. quippe cum generatio, corruptio sit eius quod haud est. atq; corruptio, generatio eius quod haud est. 22 ¶ Sed quæret aliquis, vtrũ hoc ipsum quod simpliciter nõ est, e cõtrarijs sit alterũ. verbi causa vtrũ nõ ens sit terra & id quod graue est, ens vero ignis & quod leue est: an non, sed ens terra, nõ ens vero terræ materies atq; ignis similiter? ¶ Et vtrũ materies vtriusq; diuersa sit, an nec ex sese mutuo fierent, nec ex cõtrarijs? nam hisce, igni inquã, terræ, aquę & aeri, contraria insunt. An, partim est eadem, partim diuersa? quod enim aliquando cum sit subijci solet, est idem: at ratio, non item eadem est. Sed de hisce, hactenus. Cap. IIII.

23 DE generatione autẽ atq; alteratione, quo inter se discrepẽt, agẽdum. Nã hasce mutationes inter sese diuersas esse, dicim⁹. Cũ igitur subiectũ quippiam sit, & affectio atq; qualitas quę de subiecto nata est dici ab eodẽ diuersa sit, sitq; vtriusq; horũ mutatio: alteratio sane est quãdo sensibile subiectũ permanẽs, in suis mutatur affectib⁹, qui aut cõtrarij, aut inter cõtrarios medij sunt. sicuti corp⁹ idẽ permanẽs, vicissim modo sanũ, modo ægrũ est. atq; æs, quãquã idem: alias teres atq; rotundũ est, alias anguli speciẽ præ se fert. At cũ totũ mutatur, nec sensibile quicquã vt subiectũ, idem permanet, sed perinde euenit vt cũ ex toto semine sanguis, aut ex tota aqua aer, aut ex aere toto aqua fit: iam quod est tale, generatio huius est & illius corruptio. 24 ¶ Et maxime, si ex insensibili ad id quod aut tactu aut sensib⁹ vniuersis sensibile est, mutatio fiat, aut cõtra. vt cum ex aere gignitur aqua, aut eadẽ in aerẽ corrũpitur, etenim aer, ꝓpemodũ insensibilis est. Cęterũ in hisce si qua ẽ cõtrarietate affectio eadẽ remaneat in eo quod ortũ est quę prius in eo quod interijt erat, ceu si, cũ ex aere fit aqua aeris perspicuitas aut frigus, in aqua remaneat: affectionũ alterutrã eius esse in quod mutatio fiat minime oportet. Sin min⁹, erit alteratio. Verbi causa musicus homo corrũpitur, & homo nõ musicus gignitur. homo vero, idẽ perseuerat. Si ergo musica, atq; musicæ vacuitas nõ esset affectio per se hominis, generatio profecto foret alterius, & alterius corruptio. Quapropter hęc hominis quidẽ affectiones sunt: hominis vero musici hominisq; nõ musici, generatio atq; corruptio. Nunc autẽ id, eius quod permanet, affect⁹ est,

Proinde circa ea quæ eiuſmodi ſunt, alteratio exiſtit. Cum igitur cõtrarietatis mutatio in quantitate eſt accretio, eſt atq; decretio. cum in loco, latio. cum in affectu atq; qualitate, alteratio. At cum id non remanet in quo affectuũ alter aut omnino accidẽs exiſtit, tum generatio vnius eſt & alius corruptio. Porro ſubiectũ ortus & interitus ſuſceptiuũ, maxime quidẽ ac proprie materies eſt. quodã autẽ modo, & id quoq; quod cæteris aliis mutationib⁹ ſubiici ſolet. propterea ꝙ ſubiecta omnia, quarundã contrarietatũ ſuſceptiua ſunt. De generatione igitur ac corruptione ſi eſt necne, & quo pacto eſt, item de alteratione, hoc modo ſit definitum atque determinatum. Cap. V.

Reſtat de accretione dicamus: quonã a generatione & alteratione differat, & quo pacto vnũquodq; eorũ quæ ſuſcipiũt incrementũ augeatur, & quoduis eorũ quę decreſcũt diminuatur. Primo itaq; cõſiderare oportet, vtrũ mutua earũ inter ſe differẽtia in eo ſolũ ſita ſit circa quod verſari ſolent. verbi gratia vtrũ eo ſolũ inter ſe diſſideant, ꝙ ea mutatio quę ex hoc in hoc tẽdit, puta ex ſubſtãtia potẽtia in ſubſtãtiã actu generatio ſit, quæ vero circa magnitudinẽ verſatur accretio & decretio, quę autẽ circa affectũ alteratio, atq; earũ quæ poſteriore loco dictæ ſunt vtraq; etiã ex hiſce quæ potẽtia ſunt ad ea quæ ſunt actu mutatio ſit, an etiã mutationis modus differat? Nam nec id quod alterationẽ ſubit, nec id quod generatur, neceſſario mutari loco cernitur. quod autẽ accreſcit, aut decreſcit, cernitur. at alio ꝗ quod fertur modo. quod enim fertur, tota mole locũ mutat. quod autẽ accreſcit, perinde atq; quod diſtẽdi produ-

cique solet.hoc enim manente:partes alio,non sicuti globi partes,migrant suumque deserunt locum. nam globi partes toto manente æquabili in loco:locum ex loco mutant.at partes eorum quæ augentur,semper in ampliorem locum vergere solent: & eorum quæ decrescunt,in minorem. 26 ¶Generationem igitur alterationemque & accretionem non solum obiecto sed ipso item mutationis modo differre,perspicuum est. 27 ¶At id circa quod accretio decretiove versari solet (versari autem videtur: circa magnitudinem) vtro modo accretionem decretionēve subire existimandū est: vtrū inquā ex potentia quidē magnitudine ac corpore, sed actu nec corpore nec magnitudine corpus fieri an non, putandū est? atque cum hoc bifariā dici cōtingat,vtro modo fit accretio:vtrū ex separata ipsa per se materia,an existente in alio corpore? An neūtro modo fieri queat? nam si separata sit:aut nullū occupabit locum,veluti punctus quidā,aut vacuum vel corpus nō sensibile, erit. Horum autem alterum non contingit:alterū necesse est,in aliquo esse.quod eñ ex eo oritur,id semper alicubi erit.quare & illud:aut per se,aut per accidēs. 28 ¶At vero si sit in aliquo,& ita quidem seiunctum sit vt nihil illius aut per se aut per accidens sit:multa profecto vel quæ fieri nequeant euenient. Dico autem vt si ex aqua fiat aer:idem non erit,aqua mutationē subeunte,sed quia in aqua vt in vase materies eius est. Nihil enim vetat,infinitas esse materias.quare & actu fieri. Adde quod: nec ita aer ex aqua oriri videtur,vt permanente aqua,aer inde egrediatur. 29 ¶Satius igitur fuerit, inseparabilem

omnib⁹ materiam tribuere. vtpote quæ vna numero eademque sit, ratione non vna. At vero: nec puncta nec lineas, corporis materiam ponere iisdem de causis oportet. sed cuius vltima sunt hæc: id materies est, quæ nec sine affectu vnquam, nec sine forma esse potest. 30 ¶ Gignitur igitur absolute: aliud ex alio. id quod alio quoque loco iam definitum est. Atque ab aliquo actu existente: quod eiusdem sit aut generis aut speciei. vt ignis ab igni, aut ab homine homo. Aut ab actu. durum enim, a non duro fit. 31 ¶ Cum autem & corporeæ substantiæ materies sit corporis iam talis (nullum enim est: commune corpus) eadem & a magnitudine & ab affectu, ratione quidem, nō item loco separabilis est, nisi & ipsi quoque affectus separabiles sint. Patet igitur ex his quæ addubitauimus: accretionem non esse mutationem e potentia quidem magnitudine, actu vero nullam habente magnitudinem, quandoquidem quod commune est, separabile esset. hoc autem esse non posse, dictum iam est. Præterea talis mutatio: accretionis propria non est, sed generationis. Nam accretio: magnitudinis quæ in quopiam inest, augmentatio est. Decretio vero, eiusdem diminutio. Quamobrem id quod accrescit, magnitudinem quandam habeat oportet. Proinde nequaquam conuenit: accretionem, e materia quæ magnitudinis sit expers, ad actum magnitudinis esse. potius em̄ esset generatio corporis, non accretio. 32 ¶ Potius itaque sumamus oportet quasi tractantes ab initio quæstionem, qualis, accretio decretiove, cuius causas quærimus, existat. Igitur eius quod accrementum suscipit, pars

quæuis augeri videtur. Atque pari modo in decretione, minor euadere. Præterea accedente quopiam acrescere, & abeunte decrescere. Itaque aut incorporeo, aut corpore augeri illud, necesse est. Si igitur incorporeo: quod commune est, separabile erit. At a magnitudine materiam esse separabilem: quemadmodum prius est dictum. impossibile est. Sin vero corpore: duo corpora, id inquam quod augetur, & quod auget, in eodem erunt loco. quod etiam fieri nequit. 33 ¶ At vero nec accretionem decretionemve perinde fieri atque cum ex aqua fit aer (tunc enim moles fieri maior assolet) dicere contingit. non enim id: accretio, sed eius quidem in quod mutatio fit generatio, contrarij vero corruptio erit. neutrius autem, accretio. Immo aut nullius, aut si quid vtrisque ei inquam quod oritur & ei quod interierit commune est, veluti corpus, eius erit. Et nec aqua nec aer accrescit: verum illa interierit, hic oritur. sed corpus, si quid augeatur. At hoc quoque fieri nequit. Nam ea seruare oportet: quæ ei quod accrescit decrescitve, ratione competunt. Hæc autem, tria sunt, quorum primum est: magnitudinis quæ accrescit, partem quamlibet maiorem effici. verbi gratia, si caro, carnis. Alterum, accedente quopiam. Tertium: seruato pariter atque manente eo quod accretionem subit. Nam cum quippiam simpliciter absoluteque gignitur aut interit, non permanet. At cum alteratur, aut accrescit decrescitve: id per quod alteratur aut incrementa suscipit, id permanet. verum illic affectio: hic magnitudo, eadem non manet. Quod si mutatio illa quam di-

ximus, esset accretio: contingeret profecto quippiam nulla re accedente permanenteve accrescere, nullaq; abeunte decrescere, & id non manere quod suscipit accretionem. At hoc, seruare oportet. quippe cum, accretio talis esse supponatur. 34 ℂ Sed quæret aliquis, quid est quod accrescit: vtrum id cui nonnihil additur? verbi causa si quid crus augeat: crus ne maius euadit, quod autem incrementum præstat, ipsum inquam alimentum, minime? Sed cur non ambo incrementa suscipiunt? Nam tam quod additur quam cui additio fit, maius reddi assolet: haud secus atq; cum aquæ vinum miscueris. pari enim ratione, vtrunq; maius est. An quia huius substantia maneat: illius vero, puta cibi haudquaquam? Quando & illic quoq; quod euincit ac superat in ipsa mistione augeri dicitur, ceu vinum. Nam vniuersa mistura, vini nō aquæ functionem exercet. In alteratione quoq; similiter, si caro & substantia ipsa maneat, eorum vero affectuum qui per se cōpetunt quispiam insit qui prius non inerat, hoc sane alteratum est. Id autem quo alteratum est: interdum nihil patitur, interdum & illud quoque pati solet. Verum quod alterat, atque motus principium: in eo est quod alteratur, & eo quod accrescit. quod enim mouet, in hisce est. Quandoquidem & quod ingeri solet, fieri aliquando maius potest: & corpus quod eo fruitur. vt si quod ingeritur, spiritus fiat. Verum cum hoc patitur: corrumpi solet, nec in eo est id quod mouendi vim obtinet. 35 ℂ Cum autem de hisce sit abunde addubitatum: dubitationis solutionem inuenire enitamur oportet, illud seruantes, permanente inquam eo quod augetur, atque

aduenientе aliquo fieri accretionem, & abeunte decretionem. & insuper: quoduis sensibile signum maius minusve reddi. & neq; corp⁹ esse inane, neq; eodē in loco duas esse magnitudines, neq; incorporea re quicq̄ augeri. Sumenda autē erit causa vno quidē pri⁹ a nobis definito: dissimilaria inq̄ augeri cū similaria accrescūt. ex his enim: quodq; cōponitur. Deinde carnē, & os, & id genus partiū q̄q; perinde atq; ceterarū quæ formā habent in materia, duplicē esse. nā materies atq; forma: caro dicitur aut os. ¶ Partē igitur quālibet augeri & accedēte aliquo secūdū formā quidē: est possibile. at secundum materiā: haudquaq̄.

36 ¶ Intelligere autē perinde oportet: atque si quis aquā mēsura eadē metiatur. quod enim fit: aliud atq; aliud semper est. Ad hunc itaq; modū & carnis materies augetur: & non cuiuis parti ei⁹ quippiā additur, sed alia dilabitur, alia accedit. At cuiuis figuræ ac formæ parti, fit accessio. 37 ¶ Id autem: magis cōstat in hisce quæ dissimiliū sunt partiū, vt in manu q̄ iuxta proportionis rationē aucta sit. quādoquidē materies cum diuersa est, facilius dignoscitur hic q̄ in carne & hisce quę similiū sunt partiū. Iccirco & cum mortuū est quippiā: magis adhuc caro & os q̄ manus & brachiū esse videtur. Quare: partim augetur carnis quęlibet particula, partim nō augetur. Nā secundū formā quidē: cuiuis parti quippiā adiūgitur. secundū materiā vero: haudquaq̄. 38 ¶ Totum tñ maius euadit: accedēte quopiā quod nutrimētū atq; cōtrariū nominatur, & in eādē formā trāseunte. vt si humidū sicco accedat: & cū iam accesserit: mutationē subeat fiatque siccū. ¶ Nam partim simile simili, partim dissimile

dissimili accrescit. 39 ¶Dubitauerit autem quispiã: quale id esse oporteat quo quid augetur. Palam itaq; est: hoc, potentia illud quod augetur esse oportere. vt si caro accretionem subeat, id quo illa accrescit potẽtia carnem esse, actu autẽ aliud. quod sane vbi corrũpitur, caro fieri solet. Nõ igitur ipsum, per se, solũq; est (nã alioqui, generatio esset, nõ accretio) sed id qd augetur cum eo est. Qualiter igitur hoc affecto, illud augeri solet, an misto haud secus atq; si quis vino aquam infundat, & idem id quod ammistum est efficere vinũ possit? An sicut ignis tactũ cremabile adurit, sic & id cui agendi facultas delegata est in eo existẽs quod accrescit, quodq; actu caro est, quod accessit e potentia carne, actu carnem facere cõsueuit? Illo igitur simul existẽte, idipsum accidit. quoniã si seorsum esset, generatio sane foret. Nam ignẽ ad hunc facere modum contingit, videlicet iniectis in eum qui iam est, lignis. verũ ita quidem, accretio est. At cum ligna ipsa incenduntur, generatio. 40 ¶Quãtitas autem vniuersalis nulla fit, sicuti nec animal quod nec homo sit, nec singulariũ aliquod. sed vt hic vniuersale, sic & illic quãtitas. Caro igitur & os & neruus & similares partes, accedente quidem quãto aliquo, sed nõ carne quãta augescũt. 41 ¶Quo igitur potentia simul vtrũq; existit, videlicet caro quanta, hoc quidem auget. nam carnem quantam fieri oportet. Quo vero solum caro, hoc alit, hoc enim nutritio & accretio, ratione differunt. ¶Quocirca q̃diu saluum manet animal etiam si decretionẽ subeat, alitur, sed nõ semper accrescit. Atq; nutritio idem quod accretio existit, ratio tamẽ est diuersa. Quo enim id quod

adiungitur atq; additur potentia caro quanta est,hoc carnem augere potest quo vero caro potẽtia solum, hoc nutrire. Hoc autem,forma sine materia est.vt tibia,potentia quædã, in materia est.similiter,& quoduis aliud instrumentum. 42 ¶Quod si materies aliqua accedat quę potẽtia sit tibia,& potentia q̃titatẽ habeat,hæ tibię maiores euadẽt. Sin vero nihil præterea agere possit,sed res perinde habeat vt cum vino subinde plus aquæ immiscetur quę tandem vinũ aqueum reddit facitq; aquã, tum quãtitatis decretio sit,forma autem remanet.

Cap. VI.

43 CVm autem de materia & hisce quę nuncupantur elementa primo dicere oporteat an sint necne,& vtrũ vnũquodq; eorũ sempiternũ sit an ortũ subeat aliquo pacto,& si generentur vtrũ ex sese mutuo generent eodem modo om̃ia an inter ipsa vnum aliquod primum sit, prius vtiq; de hisce disseramus necesse est de quibus nunc dicitur indefinite. Omnes enim,tam qui elementa ipsa,quã qui ea quæ constant ex elementis generant,segregatione & cõgregatione,atq; actione & passione vtuntur. Est autẽ congregatio,mistio. Sed quonam pacto quippiam misceri dicatur, plane ac dilucide haudquaq̃ est definitũ. At vero nec alterari quicq̃ nec segregari cõgregarive,nullo patiẽte aut agente potest, Etenim qui plura faciunt elemẽta,actione & passione mutua,generationem fieri censent.q̃q̃, ex vno facta omnia dicant necesse est. Atq; hoc recte quidem dicit Diogenes,nisi ex vno essent omnia, non posse vicissim agere & pati,ceu calidum frigefieri & idem

rursum calefieri. nō enim calor & frigus, in sese mutuo trāseunt: sed ipsum, vt patet, subiectū mutationē suscipit. Quare: horum quibus actio cōpetit vnā esse subiectam materiā necesse est. Dicere igitur vniuersa esse eiusmodi, nō est verū: sed ea quib⁹ mutuo a sese pati & agere insitū est. ¶ At vero si de actione passioneve & de mistione cōtēplādū sit: & de tactu speculemur est necesse. Nā neq; agere & pati ea possūt ꝓprie q̄ se mutuo tangere nequeunt: neqꝫ fieri potest vt misceātur quę nō quodā modo sese tāgūt prius. Quare de hisce trib⁹, videlicet quid tactus, quid mistio, & deniqꝫ quid actio: determinādū videtur. Hinc autē: sumatur initiū. Nam ex entib⁹ ea quib⁹ mistio cōpetit esse apta vt sese muto tangāt, est necesse. atq; si quid agat & aliud patiatur proprie: simili itidē modo atq; illa afficientur. Quocirca: de tactu pri⁹ dicendum est. 44 ¶ Fere igitur vt & cætera quæqꝫ alia nomina, plurib⁹ dicuntur modis, & partim vniuoce, partim altera ab alteris prioribusque: sic & de tactu quoqꝫ res sese habet. Sed tamen quod ꝓprie dicitur: ad ea accōmodari solet quę situm habēt. Situs autē: hisce quib⁹ & locus cōpetit. etenim: perinde vt Mathematici, de tactu & loco reddam⁹ oportet, siue eorū quodqꝫ separatū sit, siue alio modo habeat. Si ergo tangere sit queādmodū antea est definitū, extrema simul esse: ea ꝑfecto se mutuo tangēt quę cū discretas magnitudines situmq; habeant, extrema simul habēt. Porro cū situs oib⁹ quibus & loc⁹ cōpetat, atq; supra & infra & id gen⁹ opposita, prima loci differētia sint: omnia sane quæ sese mutuo tāgunt, pond⁹ leuitatemve, aut vtraq; aut alterū habebūt, quæ autem

talia sunt, actiua sunt & passiua. Vnde cōstat ea suapte natura mutuo sese tāgere, quorū cum vicissim mobilia sint atq; motiua, discretis separatisq; magnitudinibus, extrema sunt simul. 45 ❡Ceterū cum id quod mouet nequaquā similiter id moueat quod motum subit, sed necesse sit vt idem, aliud moueat motum & ipsum, aliud immobile persistens: haud aliter de ipso quoq; agēte dicendū esse in aperto est. Nam id quod mouet, agere quippiā: & cōtra quod agit, mouere dicunt. Verū differētiā subeūt, & proinde ea distinguamus oportet. Non enim fieri potest vt quoduis mouens agat, si patiēti agēs opponam[9]. patiēs autē, sit cui motus secundū affectū cōpetit. affectus vero, secundū quem solū alteratio fit. vt albedo & calor. sed mouere, latius q̄ agere patet. Illud igitur palam est, ea inquā quę mouent partim mobilia tāgere, partim minime. Verū ea tangere vniuersaliter diffiniuntur, quę situm habent & quorū alterū motiuū est, alterū mobile, idq; vicissim, quibus agere atq; pati cōpetit. Magna igitur ex parte, id quod tāgitur, id tangit a quo tangi solet. Etenim omnia fere quæ apud nos sunt cum mouentur, mouent: per quæ esse necesse videtur vt id quod tangitur, id tāgat a quo tangi solet. Interdū autē dicimus mouēs, solū tangere id quod motu cietur: & con tra quod tāgitur, id non tāgere a quo tāgitur. Verum quia quę eiusdē sunt generis cum motum subeūt mo uent: vt quod tangitur tangat necessariū esse videtur. Quare si quid motus expers moueat, id profecto tan get mobile, nihil autē illud. Interdū enim dicim[9] eum qui nos molestia afficit, tāgere nos, nō nos illū. De tactu igitur rerum naturaliū, hoc pacto determinatū sit.

Cap. VII.

46 Einceps de actione & passione dicendũ est, D cum de hisce sententias inter sese subcontrarias a maioribus nostris acceperimus. Plurimi enim vno ore hoc astruunt, a simili inquam simile nullum pati, quia neutrum altero potius actiuum sit, aut passiuum, quippe cum eadem omnia, similib⁹ similiter insint. At quæ dissimilia differentiaq; sunt, vt mutuo agant patianturq; aptissima esse asserunt. Nam cum minor ignis a maiori corrumpitur, ob contrarietatem illum id ipsum pati inquiũt. dicunt enim, multum, pauco esse contrarium. 47 ❡ Democritus vero, solus præ cęteris peculiariter dixit. Nam agens & patiens, idem ac simile esse asserit. non enim fieri posse arbitratur, vt differentia atq; diuersa a sese vicissim patiantur. Sed & si quę diuersa sunt, quippiam in sese mutuo agant, hoc illis euenire, non quo diuersa sunt, sed quo idem quippiam habent. Quę igitur dicuntur, talia sunt. 48 ❡ Qui autem hoc pacto dicunt, subcontraria dicere videntur. Cõtradictionis vero causa, est hęc. Nam cum totum quippiam contemplari oporteat, de parte quadam loquuntur vtrique. ❡ Nam quod simile est, & omni ex parte nullã prorsus habet differentiam, nihil a simili pati, rationi consentaneum est. Cur enim, potius alterum altero erit passiuum? Item si fieri queat vt quippiam patiatur a simili, illud quoque a sese pati poterit. Atqui his ad hunc modum sese habentibus, nihil aut incorruptibile aut mutationis expers fuerit, si quidem simile quatenus simile existit actiuum sit. Nam corpus omne,

ſeſe interno proprioque motu mouebit. 49 ℭEt quod prorſus diuerſum & nullatenus idem eſt, ſimiliter. Nam neq; albedo a linea, neq; linea ab albedine quicquã patietur, niſi forte per accidens. ceu, ſi lineam eſſe albam, aut nigram acciderit. Non enim ea quæ neq; contraria ſunt, neque ex contrariis conſtant, ſeſe extrudunt propelluntq; a natura. 50 ℭAt cum non quoduis agere ac pati natum ſit, ſed quę aut contraria ſunt, aut habent contrarietatem, tam agens quam patiens genere quidem ſimile ac idem, ſed ſpecie diſſimile atque contrarium eſſe eſt neceſſe. Nam corpus a corpore, & ſapor a ſapore, & color a colore, & in ſumma quod eiuſdem eſt generis ab eo quod eiuſdem itidem generis eſt, pati aptum eſt. 51 ℭCuius cauſa eſt, ꝙ contraria in eodem genere ſunt omnia. Contraria vero, inter ſeſe viciſſim agunt patiunturq;. Quare & agens & patiens partim eadem ſint, partim diuerſa atque inter ſeſe diſſimilia, neceſſe eſt. Cum autem agens & patiens genere quidem eadem ſimiliaque ſint, ſpecie autem diſſimilia, contraria vero ſint ejuſmodi, tum contraria tum quæ inter ea media ſunt, inter ſe mutuo actiua & paſſiua eſſe conſtat. Etenim omnino generatio atque corruptio, in hiſce conſiſtunt. Quamobrem & ignem calefacere & frigidum frigefacere, & omnino actiuum id quod patitur ſibi ſimile reddere, iam rationi conſentaneum exiſtit. nam agens & patiens contraria ſunt. & generatio, in contrarium tendit. ℭQuare neceſſe eſt, vt patiens in id mutetur quod agendi vim obtinet. hoc enim pacto, in contrarium erit generatio. 52 ℭItaque tametſi verbo tenus eadem non

dicunt, vtrosq; tamen naturã ipsam attingere contingit. Dicemus enim interdum, subiectum ipsum pati vt hominem sanari & calefieri ac frigefieri & cætera ad hunc modum. interdum vero, frigidum calefieri, & ægrum sanari. atq; vtraq;, vera sunt. Eodẽ modo, & de agente dici solet. nam interdum hominẽ, interdum calidum, calfacere dicimus. Partim enim materies ipsa patitur, partim contrariũ. Igitur qui ad illam respexerunt, agens & patiens quippiam idem habere oportere putarunt. qui ad alterum, contra. 53 ¶ Cæterum haud aliam esse rationẽ de ipso agere ac pati q̃ de ipso mouere ac moueri, existimãdum est. Etenim ipsum quoq; mouens, bifariam dicitur. Nam & id in quo motus principium inest, mouere videtur, quippe cum principium, prima causarum sit. & rursum quod vltimum est, ad id quod mouetur & generationem. Simili modo, de ipso agente est dicendum. Nam & medicum & vinum, sanare dicimus. Nihil igitur vetat in motu quominus primum mouens, immobile sit. immo in nonnullis, etiam necessarium existit. at vltimũ semper subeundo motum moueat, necesse est. ¶ In actione autem, ipsum quidẽ primũ nihil patitur, vltimum vero patitur. Quæ enim eandem materiam non habent, ea citra passionem agunt. ceu medendi ars. hæc enim sanitatem efficit, & nihil ab eo patitur quod sanari solet. At cibus dum agit, ipse quoq; quippiam patitur. aut enim calefit aut frigefit aut aliud quippiã patitur, & simul agit. Est autem medendi ars, veluti principium, cibus vero, vltimum ac tangens. 54 ¶ Quæcũq; igitur actiua, in materia formã non habent, ea pati nequeunt quæcũq; habent,

queũt. Nos enim similiter prope dixerim omnes, oppositorũ vtriusuis eandem esse materiã sicuti genus vnum dicimus. Atq; quod calidũ esse potest, id propius admoto pręsenteq; calefactiuo incalescat necesse est. Iccirco, sicuti diximus: ex ijs quę agendi vim habent, quædã pati non solent, quædã pati solent. Atq; quo modo in motione res sese habet, sic & in actione. Nam vt illic quod primo mouet, motus expers est: ita & hic quod primo agit, pati nequit. 55 ¶ Nam causa vt vnde principiũ motus existit, actiua est. Cuius autem gratia cætera fiunt, actiua non est. Quapropter sanitas ipsa, non est actiua, nisi per tralationem. Etenim cum ea, aliquo quidem agente, adest: patiens fit quippiam. Sed cum habitus ipsi adsunt, nihil pręterea fit, sed iam est. formæ autem atque fines, habitus quidam sunt. At materies, vt materies, passiua est. ¶ Igitur ignis, in materia calorem habet. Qz si calor separabile quippiam esset, is nimirum pateretur nihil. Sed fortasse fieri nequit, vt is separabilis sit. Qz si sint nonnulla eiusmodi, in eis profecto verum fuerit, quod dicimus. Quid igitur sit agere ac pati, & quibus competat, & qua de causa, & quemadmodum, hoc pacto sit definitum.

Cap. VIII.

56 Quo autẽ pacto id euenire queat, dicam⁹ rursum. Quibusdã igitur pati quodq; videtur, vltimo principalissimoq; agente per quosdam meatus sese intrudẽte, atq; nos hoc pacto & videre & audire cæterisque alijs sensibus sentire aiunt. Tum etiã per aerem & aquã & ea quæ perspecta atq; translucida sunt res ipsas videri: propterea q̃ meatus habeant inuisibiles quidẽ ob paruitatẽ, sed tamen fre-

quentes & serie quadam ac ordine dispositos. & magis, quæ magis perspicua dilucidaq; sunt. Quidam igitur, quemadmodum & Empedocles, hoc pacto in nonnullis definierũt, non solum in agentibus patientibusq;, sed & ea misceri aiunt quorum pori atq; meatus commẽsiles inter sese sunt. 57 ¶ Vna autem ratione ac via maxime de omibus definiere Leucippus & Democritus; principiũ facientes quod quidem secundum naturam est. Nonnullis enim ex veteribus, id quod est, necessario esse vnum atq; immobile, visum est. vacuum enim ipsum, non esse. Nihil autem moueri posse, si vacuum separatum in ratione rerum non sit. Nec rursus esse multa, si ipsum nõ sit id quod ea distinguit. 58 ¶ Cæterum putare vniuersum ipsum non esse continuum, sed ea quibus constat diuisim sese tangere: idem profecto esse atq; ipsum multa & non vnum esse & vacuum dicere. Nam si omni ex parte diuisibile sit, nullum vnum esse. quare nec multa. sed vacuum, vniuersum. Sin vero partim diuisibile sit, partim non diuisibile, hoc figmento cuidam esse persimile. Nam quatenus, quãq; ob causam pars alia vniuersi hoc pacto sese haberet, plenaq; esset, alia diuisa? Præterea, sic esse necessariũ motum non esse. Ob hasce igitur rationes nonnulli sensum prætereuntes despicientesq;, quasi rationem sequi ducem oporteat: vniuersum ipsum, vnum & immobile & infinitum esse asserunt. Nam alioqui (inquiunt) finis ad vacuum finiret. Quidam igitur ad hunc modum & ob causas hasce, de ipsa veritate dixerũt, 59 ¶ Sed cum in rationibus hæc videantur euenire, in ipsis vero rebus minime; hoc pacto sentire, insaniæ persimile exi-

ſtit. nemo enim ex hiſce quos inſania male habet, a mente eo vſque diſcedit, vt ignem & glaciem, vnum eſſe putet. ſed ſolum quę bona honeſtaq; ſunt, & quę per conſuetudinem talia eſſe apparent, ea quibuſdam ob inſaniam nihil differre videntur. 60 ¶ Leucippus vero rationes habere arbitratus eſt, quæ ſenſui conſentanea dicentes, nec generationē, nec corruptionem, nec motum, nec entium pluralitatem e medio tollant. Conſentanee autem hiſce quæ apparent, hæc quidem locutus. Illis vero qui ipſum vnum conficiūt quia ſine vacuo non ſit motus: & vacuum eſſe nō ens, & eius quod eſt nihil nō ens eſſe ait. quod enim proprie eſt, plenū eſſe. Sed quod eſt eiuſmodi, non vnum eſſe, ſed numero infinita, & inuiſibilia ob molis paruitatem. Atq; hæc, in vacuo ferri. vacuum enim eſſe. Item cum coaleſcunt coeuntq;, generationem: cum diſſoluuntur, corruptionem efficere. Atq; agere & pati, quatenus ſeſe tangunt. nam eatenus, non vnum eſſe. Et generare, cum componuntur complicanturq;. 61 ¶ Et ex eo quod vere vnum eſt, non gigni multitudinem. nec ex hiſce quæ vere multa ſunt, vnum. ſed hoc eſſe impoſſibile. ¶ Sed quemadmodū Empedocles & quidam alij aiunt per meatus pati: ſic omnem alterationem paſſionemq; hoc fieri modo. cum per vacuum, fiat diſſolutio & corruptio: ſimiliter autem & accretio, intro ſubeuntibus ſolidis. 62 ¶ Fere autem perinde dicat Empedocles atq; Leucippus ait, eſt neceſſe: eſſe inquā ſolida quædam ceterū indiuiſibilia, niſi meatus omni ex parte continui, quod ſane fieri nequit. Nam ſolidum, nihil aliud præter poros, ſed totum vacuū, eſſet. Quę igitur ſeſe tangūt in-

diuisibilia esse, & quæ inter hæc media sunt vacua, quos ille poros meatusque appellat, est necesse. Ad hunc modum, Leucippus de actione & passione dicit. Modi igitur quibus alia agunt, alia patiuntur, hi fere dicuntur. & de hisce quidem, & quo pacto dicant, perspicuum est. Et ad positiones quibus ipsi vtuntur, fere consentanee accidere videtur. cæteris autem minus. verbi gratia Empedocli qualiter generatio, corruptio, & alteratio fiant, nequaquam liquet. Nam his, prima corpora indiuisibilia sunt. figura tantum inter se discrepantia, ex quibus primis entia componuntur, & in quæ vltima dissolui solent. Empedocli vero, cætera quidem vt patet vsque ad elementa ipsa, generationem habent atque corruptionem. At horum ipsorum aceruata congestaque magnitudo quo pacto oriatur ac intereat: neque perspicuum est, neque fieri potest vt ipse dicat, nisi & ipsius ignis elementum esse dixerit. similiter & aliorum omnium, vti Plato in Timæo scripsit. 63.

¶ Tantum enim abest vt eo quo Leucippus modo dicat, quod hic solida, ille plana esse indiuisibilia, & hic infinitis figuris, ille finitis, indiuisibile quodque definiri asserit, quandoquidem, indiuisibilia vtrique & figuris definita dicunt. Ex his itaque generationes & segregationes fiunt. Nam Leucippo quidem duo modi esse possunt, & per vacuum, & per tactum. hac enim ratione, diuisibile quodque existit. Platoni vero, duntaxat per tactum. nam vacuum non esse inquit. Et de planis quidem indiuisibilibus, in hisce quæ prius dicta sunt diximus. de solidis vero itidem indiuisibilibus quod præterea considerari potest, in

præsentia omittatur. 64 ¶ Vt autem paululum digredientes dicamus: quodque eorum quæ indiuisibilia sunt, impatibile esse (non enim fieri potest vt quicquam patiatur: nisi per vacuum) nullamq; passionem efficere (nam vacuum: neque durum neque frigidum esse potest) necesse est. 65 ¶ Atqui hoc absurdum est, solum inquam rotundæ figuræ calorem tribuere. necesse enim est: & contrarium, frigus scilicet, alicui alij competere figuræ. Absurdũ etiam est: si hæc quidem, caliditas inquam & frigiditas insint, pondus autem ac leuitas & duritia mollitiesque non insint. 66 ¶ Atqui Democritus: indiuisibilium quodque per excessionem grauius esse asserit. quare: vt patet, & calidius. At fieri non potest: vt quæ talia sunt, mutuo a sese non patiantur. ceu a calore admodum exuperante, id quod lente calidum est. 67 ¶ At vero si durum, & molle. Molle autem dicitur, quia pati quippiam soleat, quod enim cedit, molle est. 68 ¶ At vero & absurdum quoque fuerit, si nihil nisi figura solum insit. Item: si quid insit, sed vnum solum. vt si hoc durum sit, illud calidum. neq; enim eorum natura, vna aliqua esse potest. Pati modo impossibile fuerit, & si plura vna insint. nam cum sit indiuisibile, in eodem affectus habebit. Quare si patitur quatenus frigescit: eatenus nimirum & aliud quippiam aget aut etiam patietur. Ad hunc autem modum: de ceteris quoq; passionibus est dicendum. 69 ¶ Siquidem hoc ipsum eodem modo accidit: tam ijs qui solida, quam qui plana esse indiuisibilia dicũt. Nam si vacuum in hisce quę indiuisibilia sunt, non insit: neque rariora, neque densiora fieri possunt.

Adhæc illud quoq; præter ratione͂ existit: parua inquam esse indiuisibilia, magna vero minime. Nunc enim haud sine ratione, quæ maiuscula sunt facilius quam quæ parua, frangi solent. hæc enim, magna scilicet, facile dissoluuntur, quippe quæ in multa impingant. Sed quę prorsus indiuisibilia existunt, cur paruis potius quam magnis competunt? 71 ¶ Insuper vtrum illorum omnium solidorum vna sit natura, an inter se differant, perinde atq; si mole alia ignea, alia terrea essent? Nam si vna sit omniu͂ natura, quidnam id est quod ea distinxit separauitq;? Aut cur cum sese tangunt, non in vnum coalescunt, haud secus quam aqua cum aquam tãgit? nihil enim, posterius a priori differt. Sin vero diuersa, qualianam hæc sunt. Atque perspicuum est, ea, potius quam figuras ipsas poni oportere principia, causasque eorum quæ eueniunt. 72 ¶ Pręterea si natura differant, & agent & patientur, cum mutuo sese tangent. 73 ¶ Præterea, quidnam est id quod mouet? Nam si aliud sit, affectioni erunt obnoxia. 74 ¶ Sin vero quodq; sese moueat, aut erit diuisibile ita vt altera parte moueat, altera moueatur, aut in eodem inerunt contraria, & materies non modo numero vna sed & potentia, erit. 75 ¶ Qui igitur ob meatuum motionem passiones accidere inquiunt, si oppletis quoq; meatibus id euenire dicãt, meatus superuacanei sunt. Nã si passio ad hunc fiat modu͂, vniuersum ipsum etiã si foramina non habeat sed cotinuum sit, eodem pati modo potest. 76 ¶ Insuper, qui fieri potest vt transpiciatur, vti aiunt? Nam neq; secundu͂ tactus per perspicua trãsitio fieri potest: neque per meatus si singuli pleni sint. Quid?

enim meatus habere an non, referet: totum enim, similiter erit plenum. At vero si & hæc quidem vacua sint, sed corpora in se necessario habeant, idē rursum accidet. Quod si magnitudine tantilla sint vt nullum corpus admittere queāt: putare quod paruum est vacuum esse, quod magnum non vacuum, ne quantulumcunq; quidem, aut dicere sese putare vacuum esse quippiam aliud præter corporis locum, ridiculum est. Quare, vt patet: vacuum omni corpori, mole æquabile erit. In summa: meat⁹ facere, superuacaneū. Nam si per tactum agat nihil: neque per meatus sese insinuando aget. Sin vero quippiam ex eo agat quia tangit: etiam si meatus nulli sint, eorum quæ inter se agere ac pati nata sunt alia agent, alia patientur. Perinde igitur meatus astruere vt quidem existimāt: aut falsum esse, aut certe vanum, ex hisce constat. Porro cum corpora omni ex parte diuisibilia sint: meatus facere ridiculum existit. nam quo diuisibilia sunt: hoc separari queunt.

Cap. IX.

77 Quonam autem modo ea quæ sunt generent agantq; ac patiātur: sumpto initio sæpe iam dicto, declaremus oportet. Si enim aliud potentia aliud actu tale est, atque natum est non partim pati, partim non pati, sed vniuersim quatenus est tale, magis autem & minus quatenus magis & minus tale est: sic profecto melius quispiam meatus inesse dicet, sicuti in metallicis venę quædā rei affectui obnoxiæ porrigi solent. 78 ¶ Cōtinuū igit quodq; & vnum existens, affectionis expers est. Similiter: & ea quæ tametsi agere & pati nata sunt, tamen neq; sese

tangunt, neq; alia. Intelligi volo: vt ignis non modo cum tangit, sed etiā si procul sit, calfacit. Nā ignis aerem, aer corp⁹ excalfacit: cui vt agat patiaturq; est insitū. 79 ¶ At fieri nō posse vt quicq̄ parte altera patiatur, altera non patiatur: qui idipsū initio definiere, dicāt oportet. Si em̄ magnitudo nō omnino omniq; ex parte sit diuisibilis, sed corp⁹ aut latitudo indiuisibilis sit: nō erit ꝑfecto quicq̄ omni ex parte patibile, sed ne continuū quidē. Qz si hoc falsum est, & omne corp⁹ est diuisibile: diuisūne sit sed tāgat, an diuisibile nihil refert. Nā si per tactus segregari possit, perinde vt quidā affirmāt: etiā si nondū sit diuisum, poterit tamē esse diuisum. nullū em̄, emergit impossibile. ¶ Omnino autē generationē ad hunc fieri modum, nempe discissis corporibus: cācellos egreditur rationis. Etem̄ sermo iste, alterationē e medio tollit. 80 ¶ At idem corp⁹, quāq̄ continuū: alias liquidū, alias concretū videmus, nō diuisione aut cōpositione hoc passum, neq; couersione aut tractatu, sicuti Democritus asserit. Nam neq; transpositione neq; naturæ demutatione: ex liquido cōcretum euadere solet. Neq; nunc dura concretaq; indiuisibilia mole sunt: sed ex æquo quoduis, nunc liquidum interdum vero durum ac concretum existit. 81 ¶ Præterea: fieri non potest vt accretio decretiove sit. non enim quoduis fiet maius: si accretio adiectio sit, & nō totum mutetur vel admisto aliquo vel ipso per se mutato. Quòd igitur generare ac agere, & generari ac pati inter sese mutuo sit, & quonam pacto id fieri queat, & quonam quidam fieri dicant, non tamen fieri possit: hoc modo sit definitum.

Cap. X.

82 R Estat vt de mistione contẽplemur iuxta eundem doctrinæ modũ. nam ex hisce quæ initio proposuim⁹:hoc erat tertium. Cõsiderãdũ autem est:quid mistio,quid mistile, quibus entibus & quo pacto competat. & insuper vtrum sit mistio: an id falsum sit? Nam fieri non potest,vt quid alterum alteri misceatur: sicuti quidã aiũt. Etenim cum ea quæ mista sunt,adhuc sint, nec alterationẽ subierint:nõ magis nũc q̃ prius esse mista,sed similiter sese habere dicũt. Porro si alterum sit corruptum: non esse mista,sed alterum esse, alterũ non esse. mistionẽ autem:eorũ esse quę similiter sese habent. Eodẽ autẽ modo:& si postea q̃ in vnum ambo venerint, vtrũq; eorum quę miscẽtur,corruptũ sit. nõ eñ ea esse mista:quę omnino in ratione rerum non sunt. 83 ¶Hæc igitur ratio postulare videtur vt quo mistio a generatione & corruptione, & quo mistile a generabili & corruptibili differat, definiamus. Perspicuum enim est, mistionem, si quidẽ sit, ab illis differre oportere. Quo fit vt hisce cognitis, quæ addubitata fuerunt, solui queant. At vero neq; materiã igni mistam esse, neq; misceri dum conburitur aut ipsam suis partibus aut igni,sed ignem gigni,& materiã corrumpi, dicimus. Eodem autem modo,neq; corpori alimentum, neque figurã quę ceræ molem afformat cerę misceri dicimus. Nec corpori albedinem, nec omnino affectus habitusq; reb⁹ ipsis misceri possibile est, quippe cum ipsi salui cernantur. At vero nec albedinẽ & scientiam,nec aliud quicq̃ inseparabile,misceri contingit. Quinimmo nec id probe dicunt, qui omnia ali-

quando & simul esse & misceri inquiunt. non enim omnibus omnia misceri queunt: sed eorum quæ miscentur vtrumque separabile quid esse oportet. affectuum autem nullus: separabilis existit. 84 ❡Cum autem eorum quæ sunt, alia actu sint, alia potentia. quæ mista sunt, esse quodammodo & non esse cõtingit, actu quidem aliud existẽte eo quod ex eis factũ est, potẽtia vero quippiam vtriusq; eorum quæ erãt antequam miscerentur, & non esse perdita. id quod: ratio prius addubitabat. Nam quę miscẽtur: & prius ex separatis coisse, & posse rursum separari videmus. Igitur neq; permanẽt actu, vti corpus & albedo: neq; corrumpuntur, aut ambo aut alterum. nam eorũ virtus atq; potẽtia: salua manet. Iccirco: hęc omittantur. 85 ❡Dubitationem autem hisce continuam, edisseramus oportet: vtrum mistio quippiam ad sensum sit, verbi gratia cum ea quæ miscentur ita in parua diuisa fuerint & hoc pacto iuxta sese posita vt nullum sensu dignoscatur, tunc ne mista sunt an non, sed fit vt eorum quæ mista sunt, particula quælibet iuxta quamlibet sit? Illo igitur modo mista esse dicuntur: vt ordeacea grana frumẽtaceis, cum quodlibet iuxta quodlibet positum est. 86 ❡At si omne corpus sit diuisibile: si corpus corpori mistum similare sit, partem quamlibet secus quamlibet esse oportebit. Atque cum fieri nequeat vt in partes minimas diuisio fiat, & compositio nõ idem sit quod mistio sed aliud: non oportere dicere quæ miscentur esse mista secundum partes exiguas quæ suam adhuc retineãt naturam, perspicuum est. compositio enim esset, non temperatura, aut mistio: nec pars eandem cum toto

haberet rationem. Dicimus autem, si quid misceri debeat: quod mistum est, similium esse partium. & quemadmodum aquæ pars, aqua est: ita & temperati temperatum. Quod si mistio sit compositio secūdum partes exiguas; nihil horum accidet, sed solum esse mista ad sensum. atque idem: huic quidem si acute non videat esse mistum, Lynceo vero non esse mistum videbitur. Neq; diuisione, adeo vt quæuis particula iuxta quamuis posita sit: mistio fit. nam fieri non potest: vt corpora sic diuidantur. Aut igitur non est mistio: aut hoc rursum est dicendum, quo pacto inquam fieri possit. ¶ Sunt itaq; (vti diximus) eorum quæ sunt: quædam actiua, quædam quæ ab hisce pati solent. 87 ¶ Quędam igitur conuertuntur suntq; inter se mutuo actiua & passiua, quorum videlicet eadem est materies. Quædam vero agunt & non patiuntur: nimirum quibus materies eadem non est. Horū igitur: non est mistio. Quare nec medendi scientia sanitatem, nec sanitas eandem: mista corporibus efficiunt. 88 ¶ Eorum vero actiuorū & passiuorū quę facile diuisibilia sunt, multa quidē paucis & magna paruis cōposita mistionē non faciūt, sed accretionē eiusce quod euincit. Nam alterū, in id qđ euincit verti solet. vt gutta vini, decies millenis aquę mēsuris nō miscetur. etenim forma vini perit, atq; vinū in totam aquā vertitur. 89 ¶ Cum vero potētias habent quodāmodo ęqualeis, tū vtrunq; e sua quidē mutatur natura in id qđ vincit ac superat, nō tamē fit alterū, sed inter vtrūq; medium atque cōmune. Patet igitur ea esse mistilia, quęcunq; ex agentibus contrarietatem habent. hæc enim, inter se passiua sunt.

Parua autem dum paruis admouentur: propensius misceri solent. quippe cum: ea facilius celeriusq; sese transmeent. At multum tardius hoc idem efficit patiturq; a multo. ¶ Iccirco ex hisce quę diuidi possūt patiq; solēt: quę facile terminos suscipiunt, ea mistilia sunt. quippe quæ: facile in parua dirimantur. hæc enim: est eius quod facile terminatur, ratio. Verbi gratia. quæ liquida sunt: inter corpora maxime mistilia sunt, cum liquidum maxime omnium diuisibiliū facile terminari possit, modo nō sit viscosum atq; tenax. Hæc enim: molem reddunt ampliorē atq; maiorem. Cum autem alterum dūtaxat passiuū fuerit, aut alterum vehementer & alterū admodū remisse: vel nihilo vel certe paulo maius euadet quod ex vtriusq; mistura cōsurgit. quod, in stanno & ære accidit. 90 ¶ Nonnulla em̄ entia: inter se minus discreta sunt, ambigūtq;. vidētur enim quodāmodo & remisse misceri: & quasi alterum susceptiuū, alterū forma esse. quod quidem: & in hisce accidit. Nam stannum quasi affectio quædam sine materia, æris: pene euanescit, misturæ toti colore solū indito. quod idē: & in alijs quoque vsu venit. Patet igitur ex his quæ diximus: mistionē esse, & quid ea sit, & quā ob causam, & quænam entia mistilia sint. quādoquidē nonnulla sunt eiusmodi: quæ & pati inter se & facile terminari diuidiq; possunt. Hæc enim cum mista sunt non esse corrupta, nec vltra eadem simpliciter esse, nec eorum mistionem esse compositionem, nec ad sensum: necesse est. Sed mistile quidem est, quando cum facile definiri queat passiuum est & actiuum, & ei quod est eiusmodi, mistile. nam mistile: ad cogno-

mine dici solet. Mistio vero, est mistilium alteratorum vnio.

¶ Prioris libri de generatione & corruptione Aristotelis, Francisco Vatablo interprete, finis.

DE GENERATIONE ET CORRVptione Aristotelis ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Episcopum Meldensem liber secundus, Francisco Vatablo interprete.

Cap. I.

DE mistione igitur & tactu & actione & passione, quo pacto hisce competant quæ natura mutationem subeunt, & insuper de ortu & occasu simplici absolutoque qualiter fiat, cuius sit, & quam ob causam, tum etiam de alteratione quid sit alterari, & quam quodque eorum habeat differentiam, dictum est. Restat, vt circa ea quæ elementa corporum appellantur, contemplemur. Nam generatio & corruptio, substantijs omnibus quę natura constant, haud sine sensibilibus corporibus, competunt. 2 ¶ Quorum subiectam materiam quidam vnam esse aiunt, eam aerem, aut ignem, aut quippiam inter hæc medium quod & corpus sit & separabile ponetes. Quidam, numero plures vna. alij enim ignem & terrā, alij & hęc & tertium aerem, alij & aquam inter hæc quartam vti Empedocles, ex

quibus cõcretionem secretionemve aut alterationem subeuntibus, ortum atque occasum rebus ipsis contingere dicunt. 3 ¶ Quod igitur prima ipsa, principia elementaq; probe dicantur, sit in confesso. ex quibus si aut congregatione segregationeve aut alia mutatione transmutentur, generationem fieri contingat atque corruptionem. ¶ Sed qui vnam vltra ea quæ sunt dicta, materiam faciunt, eamq; corpoream atque separabilem, errant. Nam fieri non potest, vt corpus hoc cum sensibile sit, sine cõtrarietate existat. Etenim infinitum hoc quod nonnulli principium esse dicunt, aut leue aut graue, aut calidum aut frigidum sit, necesse est. 4 ¶ Quod autem in Timæo est scriptum, nihil habet certi definitique. Nam nec ille plane dixit an id quod omnia suscipit ab ipsis separetur elementis, nec vllo vti solet, cum tamẽ prius dixerit illud vocatis elementis, vt aurum aureis operibus, esse subiectum. quanquam id non recte dicitur, si hoc dicatur modo. Sed quorum est alteratio, ea ita sese habent. quorum vero generatio atque corruptio, ea ex nomine eorum ex quibus fiunt, appellari impossibile est. At qui longe verissimum esse inquit, dicere quodque aurum esse. 5 ¶ Verum cum solida ipsa elementa sint, ad plana vsq; resolutionem facit. At primam materiam esse plana ipsa, de numero eorum est quæ fieri nequeunt. 6 ¶ Nos autem sensibilium corporum quandam esse materiam dicim⁹, sed eam separari non posse, sed semper esse cum contrarietate, ex qua elemẽta vocata fiunt. de quibus, alibi exactius est definitum atque pertractatum. ¶ Verum enim vero cum ad hunc modum ex materia corpora prima

constent,de hisce quoq; determinemus oportet,supponentes materiam inseparabilem quidem sed contrarijs subiectam, principium atq; primum esse. non enim calor frigori,nec frigus calori,sed quod subijcitur,vtrique materia existit.Quare primo,quod potentia sensibile corpus existit,pricipium est.Deinde,contrarietates ipsę,ceu calor & frigus. Postremo,ignis & aqua & quę sunt eiusmodi.hæc enim,in sese transmutari solent. nec res perinde habet, vt Empedocles & cæteri asserunt. non enim,esset alteratio. At contrarietates ipsæ,transmutari in se non solent. Verum nihilo minus & vt corporis sunt,qualia & quot principia sint,dicamus oportet. Nam cęteri suppositis vtuntur, nec cur talia sint,aut tot numero dicunt.

Cap. II.

7 CVm igitur corporis sensibilis hoc est tangibilis principia disquiramus, sensibile autem sit quod tactu sensum facit,constat non omnes corporis contrarietates,species & principia facere,sed eas solum quæ sub tactum cadunt. Nam contrarietate,eaq; tangibili differunt. Quocirca nec albor nec nigror,nec dulcedo nec amaritudo,nec item cęterarum quicquã contrarietatũ,elementum facit. Atqui visus, tactu prior est. quare & quod ei obijcitur,prius erit. Verum non est corporis tangibilis affectio quatenus tãgibile existit,sed per aliud,quãquã natura prius est. 8 ¶ Porro ipsorum tãgibilium qualesnam sint primæ differentiæ & contrarietates,distinguamus oportet. Sunt autem tangibiles contrarietates,hæc,calidum frigidum,siccum humidum,graue leue,durum

molle, viscosum aridum, scabrum glabrum, crassum tenue. Ex quibus, graue & leue, neq; actiua sunt neq; passiua. non enim ꝙ alterum, quippiam agat patia-turve ab altero, dicuntur. ¶ At elementa ipsa inter se mutuo actiua sint & passiua, oportet. Nam miscentur, & in sese vicissim mutãtur. Calidum autem frigidũq; & humidum ac siccum, illa quidem ꝙ actiua sint, hęc vero ꝙ passiua, dicuntur. Calidum enim est, quod ea congregat quæ eiusdem sunt generis. Nam segrega-re (id quod ignem facere aiunt) est cognata & quæ ex eiusdem sunt generis congregare. accidit enim, vt alie-na eximat. Frigidum vero, quod ex æquo cogit ac congregat tam quæ eiusdem sunt generis, q̃ quæ di-uersi. 9 ¶ Humidum autem, quod cum facile ter-minos suscipiat, proprio non definitur. Siccum vero, quod proprio termino belle definitur, alieno ægre. 10 ¶ Tenue autem & crassum, viscosum & aridum, durum & molle, & cæteræ differentiæ, ex hisce sunt. Nam cum quod repletiuum existit, ad humidum ex eo pertineat quia non sit definitũ sed prompte termi-nari possit & sequatur id quod ipsum tangit, tenue au-tem sit repletiuum (nam paruarũ est partium. & quod est eiusmodi, repletiuum est. totum enim, totum tan-git. tenue autem, maxime est tale) tenue sub humi-do, & crassum sub sicco fore constat. 11 ¶ Rursum, viscosum ab humido cõprehendetur. nam viscosum, humidum cum quadã affectione existit, velut oleum. 12 ¶ Aridum autem, a sicco. Aridum enim est, quod perfecte siccum est adeo vt ob humiditatis defectum etiam cõcreuerit. 13 ¶ Insuper molle, humidum co-mitari solet, & durũ, siccum. Molle enim est, quod in

sese refugit ceditq;,& non resistit, id quod humidum facere assolet. Quamobrem & humidum molle non est, sed molle sub humido, & durum sub sicco collocatur. Durum siquidem est, quod concretum seu congelatum est. Quod autem est concretum, siccum est.

14 ¶ Porro siccum & humidum, multis dicũtur modis. nam & humidum & madens, sicco aduersantur. & rursus siccum & concretum, humido. Hæc autem omnia, ad humidum & siccum quę prima dicta sunt, attinent. Nam cum madenti siccum aduersetur, & madens sit quod superficietenus extrariam admisit humiditatem, & humectum quod introrsus, siccum autem id quod hac vacat: madens sub humido, & ei oppositum siccum, sub primo sicco fore constat. 15. ¶ Rursum humidum & concretum, eodem modo. Humidum enim est, quod in penitiore parte propriã habet humiditatem. Concretum vero, quod hac priuatum est. Et proinde ex hisce, alterum humidi, alterum sicci erit. Constat igitur, cæteras omneis differentias ad quatuor primas, & has non amplius in paucio res reduci. neq; enim calidum, id est quod humidũ, aut quod siccum est. neq; humidũ, quod calidum, aut quod frigidum est. neq; frigidũ & siccum subalterna sunt, neque sub calido & humido struuntur. Quare, quatuor esse has necesse est.

Cap. III.

16 CVm autem elemẽta sint quatuor, & eorũ quę sunt quatuor sex sint copulę, cõtraria autẽ simul copulari nõ possint (calidũ enim & frigidum, & rursum siccum & humidum idem esse, est impossibile) cõstat ꝙ elementorũ copulæ quatuor erũt. nempe calidũ & siccũ, calidũ & humidũ, rursum frigi-

dum & siccum, frigidum & humidum. atq; hæc, corpora ea quæ simplicia videntur esse, ignem inquam, aerem, aquam & terram secundum rationem comitari ac sequi solent. Nam ignis, calidus siccusque est. Aer vero, frigidus & humidus, nam aer, velut vapor est. Aqua, frigida humidaque. Terra, frigida atque sicca. Vnde fit vt differētiæ illæ non iniuria primis corporibus distribuantur, & iuxta rationem eorum numerus constet. 17 ❡ Omnes enim & qui simplicia corpora elementa faciunt, alij vnum, alij duo, alij tria, alij quatuor esse volunt. Qui igitur tantum vnum esse dicunt, deinde densitate & raritate cætera generant: hisce duo principia facere, ratum inquam & densum, aut calidum & frigidum accidit. hæc enim, opificis munus obeunt: vnum autem subijci solet, sicuti materies. Qui vero continuo duo, vt Parmenides ignem & terram, faciunt: quæ inter hæc media sunt ceu aerem & aquam, horum misturas esse astruunt. 19 ❡ Eodem modo & qui esse tria inquiunt, quemadmodum Plato in diuisionibus, medium siquidem, misturam congeriemque facit. Atque eadem fere dicunt, qui duo, & qui tria faciunt. verum illi medium in duo secant, hi vero vnum faciunt medium. Porro nonnulli statim quatuor esse aiunt, vt Empedocles. Cogit autem & hic illa, in duo. nam igni, cætera omnia contraponit. 20. ❡ Ignis autem & aer & vnumquodque eorum quæ dicta sunt, haudquaquam simplex est, sed mistum. Quæ vero sunt simplicia, talia quidem sunt, non tamen eadem. vt quod igni simile est, igneum non ignis: & quod aeri, aereum non aer existit. simili modo, & de cæteris quoque dicendum

est. 21 ¶ Ignis etiam, caloris est excessus: perinde vt glacies, frigoris. Nam congelatio & feruor, excessiones quædam sunt: illa quidem frigoris, hic vero caloris. Igitur si glacies, humidi & frigidi cõgelatio sit: & ignis, calidi & sicci feruor erit. Quamobrem, nec ex glacie gigni quicquam, nec ex igni potest. 22. ¶ Cum autẽ simplicia corpora sint quatuor, e duobus vtrunq; vtriusq; locorum est. Ignis enim & aer, eius qui ad superficiem terminumq; vergit. terra vero & aqua, eius qui ad medium. Atque ignis & terra extrema quidem sunt & synceriora: aqua vero & aer, media & mista magis. Et vtraque etiam, vtrisque contraria sunt. Nam igni, aqua: aeri vero, terra aduersatur. hæc enim, contrarijs affectibus constant. 23. ¶ Verumenimuero cum simpliciter quatuor sint, quodque vnius est. Terra siquidem, sicci potius est quam frigidi. Aqua vero, frigidi magis quam humidi. Aer, humidi magis quam calidi. Ignis, calidi magis quam sicci.

Cap. IIII.

24 CVm autem prius sit definitũ simplicia corpora mutuam subire generationẽ, & ea insuper gigni ad sensum videantur (nam alioqui non esset alteratio. quippe cum ea, in rerum tangibilium affectibus sita sit) quisnam mutuæ generationis sit modus, & vtrum quoduis ex quouis gigni possit, an aliqua & aliqua non, dicendum videtur. Quod igitur vniuersa in seinuicem transmutari nata sint, palam est. Nam generatio, in contrarium, & e contrario fit. Omnia autem elementa, inter se contrarietatem ex eo habent, quia differentiæ ipsæ contrariæ sunt. Nam alijs, ceu igni & aquæ, ambæ sunt contrariæ.

ille enim calidus ſiccuſq; eſt,hæc vero humida & fri-
gida. Aliȷs vero,vt aeri & aquæ,altera ſolum.nam il-
le quidem humidus calidusque eſt,hæc vero frigida
& humida. ¶Quare in vniuerſum quidem patet,
quoduis e quouis gigni natum eſſe. Iam vero quo pa
cto ex omnibus omnia fient, ſingulatim percipere
haudquaquam eſt difficile. 25 ¶Different tamen.
nam celerius & tardius, item facilius difficiliuſq; alia
aliȷs tranſmutationem ſubeunt. Quæ enim ſymbo-
lum inter ſe habent,horum celeris eſt migratio. quæ
vero non habēt,tarda,ꝙ facilius ſit vnum quam mul
ta mutari. verbi cauſa. ex igni fiet aer,altero mutatio-
nem ſubeunte. nam ille quidem calidus ſiccuſqꝫ eſt,
hic vero,calidus & humidus. quare ſi ſiccitas vincatur
ab humiditate,orietur aer. Rurſum ex aere aqua fiet,
ſi calorem frigus euincat. ſiquidem aer humidus ca-
lidusque eſt,aqua vero frigida & humida. quare mu-
tato calore,fiet aqua. Eodem modo,ex aqua quoque
fiet terra,& ex terra ignis. nam vtraque ad vtraq;,ſym
bola habent. aqua enim,humida frigidaqꝫ eſt,terra ve
ro,frigida & ſicca,quare ſi humiditas vincatur,emer-
get terra. Et rurſum cum ignis calidus ſit & ſiccus,
terra vero frigida & ſicca,ſi frigiditas intereat,ignis e
terra fiet. Quare patet, circularem generationem
ſimplicibus competere corporibus. Atque hic mu-
tationis modus promptiſſimus eſt, propterea quod
quæ deinceps ſunt,ſymbolum habent. 26 ¶Aqua
autē ex igni,& terra ex aere,& rurſum ex aqua ignis,
& aer ex terra gigni quidem poſſunt,ſed difficilius,ꝙ
plurium mutatio ſit. Nam ſi ex aqua oriatur ignis fri
giditatem & humiditatē corrumpi prius eſt neceſſe.

Et rursum frigiditatem & siccitatem, si ex terra fiat aer. Eodem modo & si ex igni & aere, aqua & terra fiāt, vtrasq; mutari qualitates est necesse. 27 ℭ Hæc igitur generatio, tardior est. Sin vero vtriusq; altera qualitatum intereat, horum migratio facilius quidē, sed non in sese mutuo, fiet. sed ex igni quidem & aqua, terra & aer, ex aere vero & terra, ignis & aqua ortum subibunt. Cum enim aquæ frigiditas fuerit corrupta, & ignis siccitas, fiet aer. nam huius quidem caliditas, illius vero similiter humiditas relinquitur. At cū calor ignis, & aquæ humiditas interierint, terra, propterea q huius frigiditas & illi⁹ siccitas remanent. Eodem modo ex aere terraq;, ignis & aqua. nā cum aeris calor & terræ siccitas interitum subierint, fiet aqua. quandoquidē illius humiditas, huius frigiditas relinquitur. Cum vero aeris quidē humiditas, terræ vero frigiditas, ignis. quia illius caliditas remanet, huius siccitas, quæ nimirum igni competunt.

28 ℭ Ignem autem gigni, etiam sensus ipse approbat. maxime enim flamma, ignis est. hæc autem, est fumus ardens. fumus vero, ex aere atq; terra fit. 29 ℭ Porro in hisce quę sunt deinceps, si in vtroq; qualitas altera corrupta sit, haud quaq̄ elemētorum migratio in vllum corpus fieri potest, eo q in vtrisque aut eadem aut contraria relinquantur, ex quibus nullum profecto corpus oriri potest. vt si siccitas ignis, & aeris humiditas sit corrupta, calor in vtrisq; remanet. Si vero ab vtroq; calor abierit, cōtraria, siccū inquam & humidum, relinquuntur. Similiter autem, & in cæteris. Nam in omnib⁹ quæ sunt eiusmodi, qualitatum altera eadem, altera contraria inest. ℭ Vnde

simul perspicuum euadit, quæ ex vno in vnum mutantur, vno corrupto, quæ ex duobus in vnum, corruptis pluribus gigni Quod igitur ex omnibus omnia gignãtur, & quonam pacto in sese vicissim commigrent, dictum est.

Cap. V.

31 A Ttamen adhuc & hic quoq;, de eis cõtẽplemur. Si enim aqua & aer & id genus, naturalium corporũ materies sint sicuti nõnullis quoque placet, aut vnum, aut duo, aut plura, esse hæc necesse est. Itaque vt vnum scilicet aer vel aqua vel ignis vel terra, omnia sit, fieri nequit, si transmutatio in contraria sit, atq; id transmutetur. Nam si aer sit, si remanet, alteratio erit & non generatio. Insuper nec ita videtur, vt simul aer & ignis aut quoduis aliud sit. Esset enim aduersantia quædam differentiaq;, cuius partem alterã, ceu calorem, ignis haberet. At vero, nec ignis aer calidus erit, nam quod est eiusmodi, alteratio est, & nõ generatio. Adhæc si ex igni aer oriatur, calore in contrarium mutato fiet. hoc ergo inerit aeri, eritq; aer frigidum quid. Quare fieri non potest, vt ignis, aer calidus sit. simul enim, idem calidum esset atq; frigidũ. ¶ Erit ergo aliud quid præter vtrũq;, idem, & alia quædam cõmunis materies. Eadem autẽ & de omnibus ratio est, non esse inquã inter hæc vnũ ex quo vniuersa sint. 32 ¶ Sed neq; aliud quippiam præter hæc, veluti medium quoddam aeris & aquæ, aut aeris & ignis, aere quidem & igni crassius, sed cæteris subtilius. Nam illud, aer & ignis cum cõtrarietate esset. sed e contrarijs alterum,

priuatio est. Quare fieri non potest vt illud vnquam per se sit, quemadmodum quidem aiunt infinitum & id quod comprehendit atq; continet. Similiter ergo horum quoduis, aut certe nullum. 33 ¶ Si igitur nullum sensibile hisce prius sit, hæc profecto erunt prima. Aut igitur ea semper manere & in sese vicissim transmutari non posse aut posse, & aut omnia aut aliqua & aliqua non, quemadmodum in Timæo Plato prodidit, est necesse. 34 ¶ Quod igitur necesse sit ea inuicem in se mutari, demõstratum est prius. Quod vero non æque celeriter aliud ex alio nascatur, quòd quæ communem nacta sunt qualitatem celerius ex sese mutuo oriantur, quæ vero non sunt nacta tardius, dictum iam est. Ergo si vna sit aduersantia per quam mutationem subeant, duo sint necesse est. nam insensibilis inseparabilisque materies, medium est. Porro cum plura esse videantur, duæ ad minimũ contrarietates erunt. Sed cum duæ sint, esse tria non possunt, sed quatuor, vt patet. tot enim sunt, coniugationes. Nam cum sint sex, duæ ex eis, fieri non possunt. propterea quòd, inter sese contrariæ sunt. Sed de hisce, diximus prius. 35 ¶ Cum autem mutuo in sese transmutentur, fieri non posse vt principium quoddam sit eorum vel in extremo vel in medio, ex hisce palam fiet. In extremis igitur non erit principium, quia ignis aut terra essent omnia. idemq; sermo est, atq; si ex igni aut terra cõstare omnia dicam⁹. Præterea neq; mediũ, principiũ erit, sicuti quidam aerem quidẽ & in ignem & in aquam, aquam vero & in aerem & in terram, vltima autem non amplius in sese vicissim transmutari putant.

¶Nam stet hoc, nec in infinitū recta vtraq; ex parte abeat, oportet. in vno enim, cōtrarietates essent infinitæ. Sit, T terra, L lympha seu aqua, A aer, I ignis. Itaq; si A in I & L mutetur, vna erit cōtrarietas, nēpe ipsorum A, I sint hæc, albor & nigror. Rursum si I in L & A mutetur, erit altera. nō enim, L & I idem sunt. sint autem siccitas & humiditas, S quidem siccitas, H vero humiditas. Igitur si albor maneat, humida & alba erit aqua. sin minus, nigra. quandoquidem, in contraria mutatio est. Aquam igitur, aut albā esse, aut nigrā necesse est. Sit primum. Pari ergo ratione, S inerit I. Transmutabitur igitur & ipse ignis, in aquā. contraria enim sunt, nam ignis primo niger erat & deinde siccus, aqua vero humida & postea alba. Liquet itaq; omnia in sese vicissim transmutari, atq; etiam in hisce, ipsi terræ reliqua duo symbola, nigrorem inquā & humiditatem, cōpetere. hæc enim, necdum copulata fuere. 36 ¶Sed q fieri nequeat in infinitum abitio (quod quidem cum essemus demōstraturi, in hoc ante incidimus) ex hisce emerget. Si enim rursum I id est ignis in aliud ceu in M trāsmutetur, nec regressio fiat, aduersantia quædam ab hisce quas diximus alia, I & M inerit. nam M, nulli ipsorum T L A I esse idem supponitur. Sit itaq; K, ipsi I, & O, ipsi M. K itaq;, omnibus T L A I inerit. nam ea, in sese mutuo trāsmutari solēt. Sed hoc quidem, nōdū sit ostēsum. illud tamē in aperto est, q si M in aliud rursum trāsmutetur, alia in M & in I cōtrarietas inerit. atq; ita semper primis cum sequentibus aliqua inerit aduersantia. Quare si infinita sint, infinitæ quoq; erunt in vno contrarietates. Quod si

hoc sit, nec finiri quicquam nec oriri poterit. Nam si aliud ex alio fiet, tot & adhuc plures trāsire cōtrarietates oportebit. Quare in nonnulla transmutatio fiet nunquam, videlicet si intermedia infinita sint. quod profecto necessario accidet, si infinita sint elementa. Præterea, neq; ex aere in ignem transmutatio fiet, si infinitæ sint cōtrarietates. Fient etiam omnia, vnum. nam omnes superiorum contrarietates, hisce inesse quę infra I sunt collocata, & contra, necesse est. Quare, omnia vnum erunt.

Cap. VI.

37 MIrabitur porro aliquis eos qui elemēta corporum vno plura esse dicūt ita vt in se nō transmutentur, sicuti Empedocles inquit, quo pacto ipsi elementa esse comparabilia dicere queant. Atqui ille, ad hūc modū ait. Nam æqualia sunt hæc, Omnia. Si igitur secundum quantitatem, idem quid omnibus inesse comparabilibus quod mēsuretur est necesse. vt si ex aquæ sestario vno, aeris decem fiant. ergo idem quid vtraq; sunt, si mensurantur eodem. Sin vero non hoc pacto secundum quantitatem vt e quanto quātum sed quātum possint, velut si aquæ sestarius æque frigefacere atque aeris decem possit, atq; ita secundum quantitatem non quatenus quantitas est, sed quatenus possunt aliquid comparabilia sunt, fiet sane vt etiā non quantitatis mensura secundum potentias atque vires, sed proportione comparentur. verbi causa vt hoc calidum, hoc album. Sed vt hoc, in qualitate quidem similitudinem significat, in quantitate vero ęqualitatē. Videtur itaque esse absurdum, si corpora illa quę transmutari nequeūt pro-

portione comparabilia non sint, sed potentiarum mensura, & eo quod tantum ignis, æquale vel simile calidum sit atque aeris multo plus. Idem namque cum maius est: ex eo quia vnius est generis, hanc habebit rationem. 38 ¶ At vero, neque accretio fuerit secundum Empedoclem, præterquam quę additione fit. nam igni ignem augeri censet. inquit enim. Auget terra quidem propriũ genus, ętheraq; æther. Hæc autem, adijciuntur apponunturque. At ea quæ incrementa suscipiunt, non ad hunc modum augeri videntur. 39 ¶ Longe autem difficilius fuerit eidem: de generatione quæ natura fit, rationem assignasse. Nam omnia quæ natura gignuntur, aut semper sic aut plęrunque fiunt. Quæ vero non semper aut plærunque fiunt: a casu & fortuna fieri assolent. Quænam igitur causa est: vt ex homine homo aut semper aut plærunque & e tritico triticum, sed non oliua, oriatur? An si ita componatur os? non enim vtcunq; quemadmodum inquit ille, sed ratione quadam coeuntibus fit aliquid. Quænam igitur horum causa est? non enim ignis vel terra, causa existit. 40 ¶ At vero, neque concordia aut discordia. etenim hæc segregationis, illa vero congregationis solum, causa est. Hoc autem est, cuiusque essentia: sed non Mistio, mistorumq; prius diuulsio solum, quemadmodum inquit ille. In hisce namque, fortuna nominari solet, non ratio. fieri enim potest, vt aliqua vt contingit ac temere misceantur. Itaque sic sese habere: eorum quæ natura constant, causa existit. atque cuiusque natura hæc est, de qua nihil meminit. Nihil ergo de natura dicit. At vero hoc, ipsum bonum

existit. Porro, ille solam mistionem collaudat. Atqui discordia haudquaquam secernit elementa ipsa, quæ natura deo priora sunt: sed concordia. dii autem, & hæc quoque sunt. 41 ¶ Præterea, de motu simpliciter dicit. non enim satis est: dicere concordiam & discordiam mouere, nisi hæc concordiæ ratio sit, motu inquam tali ciere, & discordiæ tali. Igitur aut definiuisse aut supposuisse, aut exacte vel molliter vel alio quolibet modo demonstrasse, oportebat. 42 ¶ Insuper cum vi & præter naturam moueri corpora videantur: per naturam quoque mouentur. vt ignis: ad superum quidem locum non vi, sed ad inferum vi, fertur. Vi autem & natura, contraria sunt. Contingit autem, vi moueri. ergo & natura quoque motu cieri contingit. Concordia igitur, illo motu mouet, aut non mouet. Nam terram deorsum ferri, concordiæ contrarium est, & segregationi simile existit. potiusque discordia, naturalis motus causa est, quam concordia. Vnde fit: vt omnino concordia potius præter naturam existat. Simpliciter autem, nisi concordia aut lis moueat: ipsorum corporum nullus motus statusve est. At hoc, absurdum est. 43 ¶ Adhæc, videmus corpora motu cieri. Nam discordia segregauit. AEther autem: in sublime subuectus non a discordia fuit. Sed interdum, illum velut a fortuna sublatum asserit. sic dicens. Nam plerunq; aliter, sed tum sic forte cucurrit. Interdum, ignem sursum ferri aptissimum esse. inquit enim. Ast æther, longis sub humum radicibus ibat. Et insuper: ipsum quoque mundum similiter nunc tempore discordiæ, vt prius tempore con-

cordiæ habere dicit. Quid igitur: mouēs primū motionisq; causa existit? non enim discordia & concordia. verum: hæc alicuius motus causæ sunt. Quod si sint, illa principiū erit. 44 ¶ Porro absurdum est: animam ex elemētis constare, aut elementorū vnum aliquod esse. Quomodo enim animæ alterationes, ceu musicum esse & rursum non musicū, aut memoria aut obliuio, erunt? Perspicuū enim est q̀ si anima ignis sit: eadē illi quæ igni vt ignis est, affectiones cō petent. Si vero ex elementorū mistura cōstet, corporeæ. At harum, nulla corporea existit. Verū de hisce considerare, alterius contēplationis est officium.

Cap. VII.

45 DE ipsis autem elemētis ex quibus corpora cō stant, ijs quidem qui comune quid esse, aut ea inter se transmutari putāt: si ex hisce alterum, & alterum quoq; contingat est necesse. Qui vero generationē mutuā non faciunt, nec e singulis singula, sed velut e muro lateres gigni volunt: absurdū quid dicunt. Nam qui carnes, & ossa, & cęterorū quoduis, ex illis erunt? Quod autē dicitur dubitationē habet, etiam apud eos qui generationem mutuam astruūt: quonā pacto ex ipsis diuersum quid ab eis oriatur. Verbi causa: ex igni aqua fit, & ex aqua ignis. nā subiectum, commune quid existit. sed & caro atque medulla ex eis fiunt. at hæc, quomodo? Etenim illis qui perinde vt Empedocles dicunt, quisnā erit modus? Nam compositionē esse, quomodo e lateribus atque lapidib⁹ fit murus, necesse est. & hæc mistura ac congeries: ex conseruatis quidem, sed secūdum exiguas portiones iuxta sese compositis erit elementis. Ad

Quisnā erit modus? Cū non sit mistura elementorum transmutatis vt dicit Empedocles.

hunc itaque modum, caro & cæterorum quodq; fiet.

46 ¶ Accidit autem vt non ex qualibet carnis parte ignis & aqua gignantur (sicuti ex cera, ex hac parte pila, ex aliqua alia meta fieri potest) sed ex vtraq; vtrũq; fieri queat. Hæc itaq; hoc gignuntur modo ex carne, ex quauis parte vtrũq;. At hisce qui illo modo dicũt, ex quauis vtrunq; gigni non potest: sed perinde fit vt e muro lapis & later, ex alio loco ac parte vtrunque.

47 ¶ Pari modo & hisce qui ipsorum materiam vnam faciunt dubitatio quædam obrepit: qualiter ex ambobus, calido inquam & frigido, aut igni & terra, quippiam erit. Nam si caro ex ambobus sit, & neutrũ illorum, nec rursus seruatorum compositio: quid restat id esse præterquam materiam, quod ex illis constat? Nam corruptio alterius, aut alterum facit, aut materiam. Igitur postquam calidum & frigidum intensionem remissionemq; suscipiunt: cum simpliciter alterum actu fuerit, tunc alterum erit potentia. Cum vero non prorsus sed frigidum vt calidum, & calidum vt frigidum fuerit, propterea q̃ quæ miscentur suas exuperantias vicissim corrumpunt: tunc neq; materia erit, neq; illorum contrariorum vtrunq;, sed intermedium, actu simpliciter erit. Porro quo potentia magis calidum est quam frigidum, aut cõtra: hoc duplo, aut triplo, aut alio id genus modo magis calidum potentia quam frigidum existit. Alia itaq; mista, ex contrarijs erunt, aut elemẽtis. & elemẽta, ex illis quodam modo potẽtia existentibus, non tamen sic vt materia, sed dicto modo. Atq; hoc quidem pacto mistio, illo vero materia: id quod gignitur, existit. Prẹterea, & ipsa cõtraria pati solent, quemadmodũ ante prẹfinitum

est. Etenim actu calidum, potentia frigidum est: & actu frigidum, potentia calidum. Quare nisi ad equalitatem redacta sint, in se mutuo transmutantur. Simili modo, & in cæteris contrarijs. Atq; primo quidem elementa ipsa ita transmutantur: deinde ex hisce carnes & ossa & eiusmodi fiunt, cum illa calido quidem in frigidum & frigido in calidum transeunte, ad mediocritatem venerint. hic enim, neutrum est. mediocritas autem, multiplex est, & nequaquam indiuisibilis. Similiter humidum & siccum & talia, carnem ossaque & cætera id genus mediocritate efficiunt.

Cap. VIII.

48 OMnia autem mista corpora quę circa locum qui medio vniuersi tribuitur, collocata sunt: ex simplicibus constant omnibus. Nam terra quidem ideo cunctis inest, quod vnumquodq; maxime & vt plurimum in proprio terræ loco existit. Aqua vero, quod composita finiri oporteat: & illa e simplicibus sola, belle terminari queat. Pręterea ꝙ & terra sine humiditate consistere non possit, sed humiditas id sit quod continendi vim ac coercēdi habeat. nam si humiditas a terra prorsus eximatur, ea defluet profecto. Terra igitur & aqua, has ob causas insunt. Item aer & ignis, quod terræ & aquæ contraria sint. Nam aeri terra, & aqua igni contraria est: quantum substantiam substantiæ contrariam esse contingit. Cum igitur generationes e contrarijs sint, & contrariorum extremum alterum insit, alterum quoque inesse est necesse. Quare in omni composito, simplicia omnia inerunt. 49 ¶ Sed & id, cuiusque rei nutricatio comprobare videtur, omnia enim, eisdem alun=

tur quibus constant omnia siquidem, pluribus aluntur. Nam quæcunque vno solo ali maxime videntur, vt plantæ aqua, pluribus aluntur. terra enim, aquę am mista est. Quamobrem ipsi quoque agricolæ, miscentes irrigare conantur. Cum autem alimentum ad materiam pertineat, quod autem nutritionem suscipit cum materia coniunctum forma sit atque species: rationi consentaneum fuerit, ex omnibus simplicibus corporibus quæ mutua generatione oriuntur solum ignem nutriri, quemadmodum & priores aiunt. quippe qui solus ac maxime formæ sit, propterea quod suapte natura ad terminum fertur vniuersi. In suum autem locum quodque ferri, natum est. forma vero speciesq; omnium, in ipsis consistit terminis. Quod igitur corpora omnia ex simplicibus omnibus constent, dictum est.

Cap. IX.

5. C Vm autem nonnulla generabilia corruptibiliaque sint, & generatio in eo qui circa mundi medium est loco sit: de omni generatione similiter & quot & quæ sint eius principia dicendum est. sic enim facilius singularia cótemplabimur, cum de vniuersalibus prius sumpserimus. ¶ Sunt igitur tot numero, & genere eadem quæ in æternis primisque. Nam alterum vt materia, alterum vt forma existit. oportet autem, & tertium insuper adesse. Nam duo haudquaquam satis sunt ad generandum, sicuti nec in ipsis primis. Igitur quod esse & non esse potest, generabilibus causa vt materies existit. Nam quædam necessario sunt, ceu æterna: quædã necessario non sunt. Quorum, illa quidem non esse, hæc ve

ro esse est impossibile, eo quod fieri non possit vt necessarium aliter sese habeat. Nonnulla, & esse possunt & non esse. de quorum numero, generabile existit, atque corruptibile. hoc enim, interdum est, interdū non est. Quare necesse est, vt generatio atque corruptio circa id sit quod esse & non esse potest. Quocirca & hoc, causa vt materies generalibus existit. At forma speciesque, vt cuius gratia. hæc autem, est substātię cuiusque ratio. Oportet autem & tertium quoque adesse, quod omnes quidem somniant, nemo tamen dicit. ¶ Sed alij specierum naturam causam esse sufficientem ad generandum arbitrari sunt, quemadmodū in Phædone Socrates. Nam vbi ille cęteros increpuit, tanquā nihil locutos, eorū quæ sunt quædā species esse, quædā quæ species participent, & eorum quodque per speciē esse dici, susceptione vero oriri & abiectione interire supponit. Quare si hæc vera sunt, species, causas esse generationis & corruptionis necessario putat. ¶ Alij, ipsam materiam, nimirum a qua sit motus. At neutri, recte dicunt nam si species causę sunt, cur non semper gignunt continenter, sed quandoque & quandoque nō, cum semper tum species tum quæ eas participāt in ratione rerū sint? Pręterea, in nonnullis aliam quandam esse causam spectamus. Nam medicus in corpore sanitatem efficit, & scientiam sciens, existente & ipsa sanitate, & scientia, & hisce quæ eas participant. Eodem modo, & in cæteris quæ facultate quadam fiunt. 52 ¶ Quod si qui materiā ipsam ob motum generare dicant, naturalius profecto dixerint q̃ qui ita dicunt. Etenim quod alterat quodque transfigurationē facit, causæ vt quippiam oriatur rationem sibi vendi-

cat magis. Et in omnibus ex æquo tam hisce quę natura constant quam quæ ab arte proficiscuntur, hoc agens dicere consueuimus, quod mouendi vim obtinet. Verum enimuero, & hi quoq; non recte dicũt. Pati nãq; & moueri, materię est. agere vero & mouere, alterius potentię palam autem est: cum in ijs quæ arte, tum ijs quæ natura fiunt. nam neque aqua ex se animal facit, sed natura: neque lignum lecticam, sed ars. 53 ¶ Quare & isti ob id, & quia potiorẽ omittunt causam, haud recte dicũt, quiditatem enim formamq; exterminant. Præterea potentias atq; vireis corporibus tribuunt: per quas admodũ instrumẽtaliter generant, eã quæ à specie sumitur causam auferentes. ¶ Etenim quoniã, vt aiunt, calidũ segregare, & frigidũ congregare natum est, & cæterorũ quodq; aliud agere, aliud pati, ex his & per hæc gigni & corrumpi cætera omnia dicũt. At ipse quoq; ignis, moueri ac pati videtur. 54 ¶ Pręterea perinde faciũt: ac si quis serrę & instrumentorũ cuiq;. eorũ quæ generantur causam tribuat. Nam cum quis serra secat, diuidi quippiam, & cum corradit, lęue fieri necesse est. & in cæteris simili modo. Quare si quammaxime agit mouetque ignis: quomodo tamen moueat non vltra contemplantur, nempe quòd deterius q̃ ipsa instrumenta. Sed & prius à nobis vniuersaliter de causis dictum est, & nũc de materia & forma pertractatum atq; determinatum.

Cap. X.

P Ræterea cum demonstratũ sit motum eum esse perpetuum qui lationi accommodatur, his existentibus, & generationem quoq;

continenter esse necesse est, Latio nanque continue generationem ideo faciet: quia admouet & abmouet id quod gignendi vim obtinet. Insuper & priora esse dicta recte, lationem inquam mutationum primam esse, & non generationem, dilucidum est. Nam multo magis cõsonum est rationi, id quod est ei quod non est vt nascatur causam esse, quã id quod non est ei quod est vt sit. Sed quod lationem subit, est, quod vero oritur, non est. Idcirco & latio generatione prior est. 55 ¶ Cum autẽ supponatur & demonstratum sit cõtinuam rebus ipsis generationem corruptionẽque competere, & lationem generationis causam esse dicamus, patet ꝙ si vnica latio foret, fieri non posset vt ambę fierent, propter ea ꝙ cõtrarię sunt. Nam idem eodẽq; modo semper habens, idem facere natum est. Quare, aut generatio semper esset, aut corruptio. Multos autem esse motus contriosq; aut latione aut inæqualitate conuenit. contrariorũ enim, contrariæ sunt causę. Quo circa & prima latio, ortus ac interitus causa non est, sed obliqui circuli latio. ea nãq; & continua est, & duobus motibus fit. Nam generatio corruptiove futura sit semper continua, semper quippiam quidem moueri necesse est, vt ne mutationes istę deficiant. sed duobus, vt ne altera dũtaxat eueniat. Continuitatis igitur causa est, latio vniuersi. accessus vero & recessus, ipsa decliuitas. accidit enim, vt interdum procul, interdum prope existat. 56 ¶ Atq; cum interuallum sit inæquale, motus erit inæqualis. Quare si ex eo generat quia accedit & prope est, & quia abscedit & procul existit, hoc idem corrumpit. Atque si quia sępe-

numero accedit, generat: & quia plærunque recedit, corrumpit. contrariorum enim, causę sunt contrarię. Et generatio atque corruptio secundum naturam, æquali in tempore fiunt. ¶ Quocirca & cuiusque tẽpus & vita, numerum habent, numeroque præfiniũtur. omnium enim: ordo est. Et omne tempus ac vita, circuitu mensuratur. verum non eodem omnis, sed alia minori, alia maiori mensuratur. alij siquidẽ annus, alij maior, alij minor circuitus, mensura est. 57 ¶ Apparent autem & ad sensum hisce quæ dicimus consentanea. Accedente nanque sole generationem fieri, & recedente corruptionem, & in tempore æquali vtrũq;, videmus. Nam corruptionis & generationis naturalis tempus, æquabile existit. Sed plęrũque accidit vt in minori corruptio fiat, ob mutuam inuicem conspirationem. Si enim materies inæqualis sit, nec omni ex parte eadem, generationes quoque inæquales, & quasdam celeriores, quasdam tardiores esse necesse est. Vnde fit vt ob horum generationem, alia corrumpi accidat. Semper autẽ sicuti dictum est, generatio & corruptio continentes erunt, nec vnquã deficient, ob eam quã diximus causam. Idque ratione optima euenit. 58 ¶ Nam cum in omnibus quod præstabilius est natura semper expetere dicatur, præstabilius autem sit esse quã non esse, & quot modis esse dicamus alibi dictum sit, hoc vero in omnibus inesse impossibile sit, propterea quod longe ab ipso principio distent, reliquo modo deus ipse vniuersum compleuit, continua facta generatione. Nam ita maxime, ipsum esse continenter erit, propterea quod illud, semper inquam

generationem fieri, ad substantiam proxime accedit. Cuius rei, vt sæpe diximus, causa, circularis latio est. sola enim, continens est. Quocirca & cętera alia quę in sese secundum affectus atq; vireis transmutari solent, ceu corpora simplicia, circularem imitantur lationē. nam cum ex aqua gignitur aer & ex aere ignis, & rursum ex igni aer, & ex aere aqua, in orbem ire generationem ideo dicimus, quia rursum eodem redit reciprocaturque. Quare & recta horum latio, circularem imitata lationem continens existit. 59 ¶ Ad hęc ex hisce colliquet id quod nonnulli addubitant, cur cum corporum quodque ad suum feratur locum, in tempore infinito corpora diducta separataq; non fuerūt. Nam mutua in sese migratio, huiusce rei causa existit. Si enim in suo quodque loco mansisset, nec à vicino fuisset transmutatum, iam iam separata forent atque discreta. Transmutatur igitur, ob lationem quæ duplex est. & quia transmutationem subeunt, fieri non potest vt ex ipsis vllum aliquo in loco stato maneat. Quod igitur generatio sit atq; corruptio, & quā ob causam, & quid generabile & corruptibile, ex hisce quæ diximus manifestum est.

60 ¶ Cum autem sit necesse quippiam esse mouēs si futurum est vt sit motus, quemadmodum antea dictum est in alijs, & si motus semper sit semper esse quippiam mouens, & si continuus vnum idemque & immobile & ab alteratione generationeve immune, & si plures sint motus circulares, plura quidem sed omnia hæc quodammodo sub vno esse principio necesse sit, & cum tempus sit continuum motū esse continuum, siquidem fieri nequit vt sit tempus

sine motu, tempus profecto cõtinui cuiuspiam numerus erit. 61 ¶ Eius igitur qui in gyrum fit, sicuti in hisce quæ initio diximus, præfinitum est. Sed vtrum motus ideo sit continuus quia id, quod motum subit continuũ sit: an quia id in quo fit motus, locus inquam aut affectus? Palam sane est, motum ideo continuum esse, quia id quod mouetur continuum est. Nam quo pacto continuus est affectus, nisi quia res ea cui accidit, continua est? Si vero & quia id in quo, hoc, soli loco competit. quippe qui magnitudinem quandam habeat. è magnitudinibus autẽ, sola circularis continua est, adeo vt ipsa sibi semper continua sit. Corpus igitur circulare quod ferri assolet, motum facit continuum, motus vero, tempus.

Caput XI.

62 Cum autem in hisce quæ per ortum alterationemve aut omnino transmutationẽ continenter mouentur hoc post hoc deinceps esse ac oriri intantum vt non deficiant, videamus, vtrum quippiã sit quod erit necessario an nihil, sed omnia non fore contingat, considerandum est. 63 ¶ Palam enim est, quòd nonnulla. Atq; continuo, fore & esse futurum, hac de causa, diuersa sunt. Nam de quo verum est dicere ipsum fore, de eo tandem hoc, ipsum inquam esse, verum sit oportet. de quo vero nunc verum est dicere, ipsum esse futurũ, hoc non fore nihil vetat. Nam tametsi futurum est vt quispiam ambulet: tamen fieri potest vt non ambulet. 64 ¶ Omnino autem cum ex entibus nõ

nulla & esse & non esse contingat, ꝙ & ea quæ gigni solent ita sese habebunt, & nõ necessario erunt apertum est. 65 ¶ Vtrum igitur vniuersa sint eiusmodi, an non, sed aliqua simpliciter fore necessarium sit, & sicut in ipso esse sit vt quædam non possint non esse, quædã possint non esse, sic & in ipsa quoq; generatione? verbi gratia, solstitia fore necesse est, nec fieri potest vt non cõtingant. 66 ¶ Si igitur prius fore necesse est si posterius erit, vt si domus fundamentum, si vero fundamentum lutum: nonne ergo si fundamentum factum est domũ quoq; fore necesse est, an non adhuc, nisi & eam fore simpliciter necesse sit? ꝙ si hoc sit facto fundamento, fore domum necesse est. Nam si prius sese habet: ad posteri⁹. Qua de causa si hoc erit, ante fore illud, est necesse. Si itaque est necesse fore posterius, prius quoque necesse est. & si prius, & posterius. Verum non ob illud. sed quia necessario futurũ supponebatur. In quibus ergo posterius esse necesse est, in hisce recurrit, semperq; si prius est factum, posterius fore necesse est. 67 ¶ Quod si deorsum versus, in infinitum abeãt: haud quaquam ex posterioribus hocce fore simpliciter, sed ne ex suppositione quidem erit necesse. nam semper aliud, ante necessario erit. quo circa & illud fore, necessarium erit. Quare si infiniti non sit principium, nec primum quicquam erit ob quod fore erit necessarium. At vero nec in hisce quidem quæ finẽ habent atque terminum hoc vere dici continget, simpliciter inquam fore quippiam ceu domum cum factum fuerit fundamentum. Nam cum fuerit factũ, nisi semper eam fieri sit necesse, semper id esse quod

potest non esse, eueniet. At generatione semper sit est necesse, si ipsius generatio necessario sit. nam necessario & semper, simul sunt. quod enim esse est necesse, non potest non esse. Quare si quid necessario est, sempiternum est. & si sempiternum est, necessario est. Si itaq; huiusce generatio necessario est, sempiterna est. & si sempiterna, necessario. ¶ Si igitur generatio cuiuspiam necessario simpliciter sit, in orbem eat eodemque reuertatur necesse est. Nam generationem, aut terminum habere, aut nō habere, necesse est. Et si non habeat, aut in rectum, aut in circulum. Horum autem, si sempiterna sit, in rectū minime possibile est, quia nequaquam sit principium, neq; deorsum, vt in futuris accipimus, neq; sursum vt in hisce quæ iam facta sunt. At esse principium, si finita non sit, atq; eā sempiternam esse, necesse est. Quocirca circularis sit, est necesse. Igitur, regressum fieri necesse erit. Vt si hoc necessario sit, ergo & prius. at vero si hoc, & posterius fore erit necesse. Atque hoc semper continue nihil enim refert, per duo an plura hoc dicamus. Igitur necessario simpliciter, circulari motui atque generationi competit. Et si in orbem fiat generatio, fore quodque & esse factum necesse est. & si necesse sit, horum generatio circularis erit.

68 ¶ Hęc itaq; non sine ratione accidūt, posteaquā motus ille circularis atque cœlestis perpetuus est. nam hęc necessario fiunt & erunt, quęcunq; huiusce motiones sunt, & quæcunq; propter hunc fiūt motum. Nam si id quod in urbē mouetur, aliqua semper moueat, eorum quoque motum circularem esse necesse est, vt si supera latio orbita sit, sol orbito mo=

uetur. Quoniam autem hoc pacto mouetur, hac sane de causa anni tempora in circulum fiunt redeūtque. Quæ cum ita fiant, omnia profecto quę sub ipsis sunt haud secus fient. 69 ¶ Curnam igitur quędam ita fieri videntur, nempe circulatim oriri, vt pluuia & aer (nam si nubes erit, pluat etiam oportet, & si pluet nubem quoq; fore conuenit) homines vero & animalia in sese non redeunt remeantque ita vt idē rursum oriatur? non enim si pater sit, te fore, sed illū si tu sis, necesse est. hæc autem generatio, in rectum proficisci videtur. ¶ Rursum autem hoc considerationis initium sumatur, simili ne modo vniuersa redeant an non, sed quædam numero, quædam specie solum? Quorum igitur substantia motum subiens incorruptibilis est, ea omnia, vt patet, etiam numero eadem redire solent. nam motus, id comitari solet quod motu cietur. Quorum vero non sed corruptibilis, specie, non item numero, reuerti necesse est. Quocirca cum ex aere aqua fit, & ex aqua aer, aer specie idem, non numero, redit. Quod si & eadem numero aliqua redeant, non tamen ea quorum substantia ortum subit, eiusce modi existens quæ non esse possit.

¶ SECVNDI LIBRI DE GEneratione & corruptione Aristotelis, Francisco Vatablo interprete.

FINIS.